

ВІЙСЬКО

№10 (88) 2007

УКРАЇНИ

9

«Артерія-2007»: іспит на зрілість

26

Будинки офіцерів подають «sos»

38

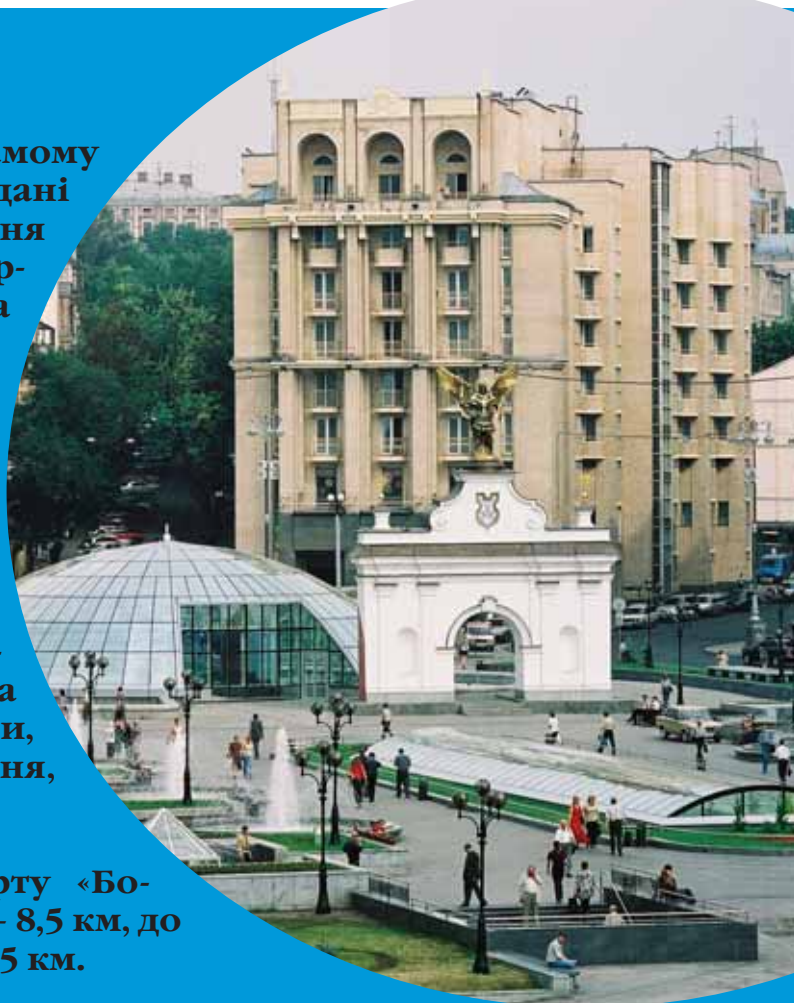
«Транзитна» пільга: бути чи не бути?

Готель «Козацький» знаходиться в самому серці української столиці — на Майдані Незалежності. Вигідне розташування готелю в діловому, культурному та торговому центрі Києва, розширена транспортна мережа, безпосередня близькість до історичних пам'яток світового значення та помірні ціни є нашими головними конкурентними перевагами.

Welcome to hotel Kozatsky!

До Ваших послуг затишні номери категорії люкс та напівлюкс, одно-та двомісні номери зі всіма зручностями, ресторанний комплекс, перукарня, Western Union.

Відстань до міжнародного аеропорту «Бориспіль» — 40 км, до аеропорту «Київ» — 8,5 км, до центрального залізничного вокзалу — 5 км.

Welcome to hotel Kozatsky!

м. Київ, вул. Михайлівська, 1/3
тел.: +38 /044/ 279 4914, 279 0341
(бронювання)
+38 /044/ 279 4925 (адміністратор)
факс: +38 /044/ 279 2709
kozatsky@ukrnet.net

1/3 Mykhailivska st., Kyiv, Ukraine
tel. +38 /044/ 279 4914, 279
0341(reservation),
+38 /044/ 279 4925 (reception)
fax.+38 /044/ 279 2709
kozatsky@ukrnet.net

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Іван АНДРОСЕНКО
Олександр ВАСИЛЕНКО
Сергій БАСАРАБ
Вячеслав БУГІЛЬ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ДРАГАН
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Андрій ЛИСЕНКО
Михайло МАЛЯРЧУК
Владислав МАРІ
Іван МАРКО
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Андрій ФЕЩЕНКО
Микола ЦИЦЮРСЬКИЙ
Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ
Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Олена БУРСУК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2007

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 22.10.2007 р.

Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України.

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове. Журнал
надає авторам можливість висловлювати
думки, які не віддзеркалюють погляди редакції.
За зміст реклами відповідає рекламодавець.

Технічна
підтримка

АКТУАЛЬНО4

Міністр оборони України Анатолій ГРИЦЕНКО:
«Нам нарешті вдалося переконати Уряд
і Парламент повернутися обличчям до людей
у погонах»

МАНЕВРИ9

«Артерія-2007»:
Іспит на зрілість

ТОЧКА ЗОРУ12

Через терени — на орбіту

Сергій ТИЩУК

ОПК14

В «економічному ступорі»

Дмитро РОМАНЮК

ТЕМА НОМЕРА18

Статус-кво військового лікаря:
відновити не можна ігнорувати

Михайло БОЙЧАК

ЯК НА ДУХУ22

Лейтенант-2007:
коли служба в радість...

Віталій СТЕЧИШИН

NOTA BENE26

Будинки офіцерів подають «SOS»

Людмила ЗАГОРОНЮК

ІСТОРІЯ БЕЗ РЕТУШІ34

«...Признати вредным и нецелесообразным»

Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ38

«Транзитна» пільга

Сергій БАСАРАБ

НІ ХЛІБОМ ЄДИНИМ44

**«Щоб кулі минали,
щоб шаблі не брали...»**

Ірина ЛУК'ЯНЕЦЬ

Військовослужбовці 72-ї окремої механізованої бригади взяли участь у багатонаціональних навчаннях Сил реагування НАТО «Кооператив Ланг-боу – 2007» та «Кооператив Лансер – 2007», які пройшли в Албанії

На Запоріжжі в ході спільної льотно-тактичної вправи десантники 25-ї окремої повітряно-десантної бригади виконали стрибки з двох літаків Іл-76МД і після приземлення здійснили марш на бойовій техніці до місця постійної дислокації – на Дніпропетровщину

Українські фахівці-сапери обмінялися досвідом з латвійськими колегами в питаннях практичної підготовки фахівців інженерних військ на базі національних центрів розмінування

Група експертів НАТО оцінила діяльність командного та інженерного складу авіаційної транспортної бригади Повітряних Сил ЗС України під час самооцінки першого рівня транспортного літака Іл-76МД

Понад 4 тисячі курсантів Деснянського навчального центру Сухопутних військ ЗС України, які пройшли чотирихмісячну фахову підготовку, відправлено у війська для подальшого проходження служби

Тільки за наліт екіпажів сьомої ротації українського вертолітного загону у Ліберії Секретаріат ООН перерахував до Державного бюджету України компенсаційні виплати у розмірі майже 4 мільйонів доларів

Представники військово-медичної служби Головного управління тилу Національно-Визвольної армії Китаю обговорили з українськими військовими колегами питання подальшого співробітництва у військово-медичній галузі

Міністр оборони України Анатолій Гриценко відзначає покращання співробітництва між військовим відомством та правоохоронними органами у боротьбі з корупцією в Збройних Силах України

У ході стажування на борту корабля ВМС США «Маунт Уїтні» українські військові моряки ознайомилися з функціями та завданнями офіцерського та старшинського складу екіпажів кораблів ВМС США

«Наш візит має на меті демонстрацію прагнення Європейського Союзу до поглиблення співпраці не тільки у військовій, а й в інших сферах»

Заява Голови Військового комітету ЄС генерала Анрі Бентежеа під час візиту військової делегації ЄС в Україну.

11 жовтня в рамках візиту в Україну військової делегації ЄС у Києві відбулася церемонія офіційної зустрічі Голови Військового комітету Європейського Союзу генерала Анрі Бентежеа.

Генерал Анрі Бентежеа зустрівся з начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України генералом армії України Сергієм Кириченком та взяв участь у двосторонніх переговорах.

У свою чергу генерал армії України Сергій Кириченко зазначив, що Збройні Сили України активно реформуються і трансформуються і водночас беруть активну участь у миротворчій діяльності під егідою НАТО та ООН.

— Збройні Сили України максимально готові до спільної співпраці зі збройними силами країн-членів Європейського Союзу і здатні виконувати завдання в ході миротворчих операцій під егідою ЄС, — наголосив Головнокомандувач Збройних Сил України.

Сторони також обговорили питання сучасного стану та розвитку співробітництва між Збройними Силами України та військовими структурами ЄС, зокрема щодо розширення формату військово-політичного діалогу між керівництвом Збройних Сил України та Євросоюзу, навчання українських офіцерів в освітніх закладах ЄС, підготовки та проведення спільних військових навчань.

Під час переговорів генерал армії України Сергій Кириченко ознайомив генерала Анрі Бентежеа зі станом виконання у поточному році заходів Державної програми розвитку ЗС України на 2006–2011 роки та участю підрозділів Збройних Сил України у міжнародних миротворчих операціях.

«Ми в черговий раз продемонстрували європейським партнерам високий рівень авіаційних перевезень і обслуговування»

Президент державного підприємства МО України «Українська авіаційна транспортна компанія» Віталій Попов.

Президент державного підприємства Міністерства оборони України «Українська авіаційна транспортна компанія» (УАТК) Віталій Попов під час прес-конференції повідомив, що трьома рейсами літака Ту-154 «Української авіаційної транспортної компанії» було виконано ротацію миротворчого контингенту Угорської Армії у складі Міжнародних сил з підтримання безпеки в Афганістані.

— За якісне, своєчасне і надійне перевезення угорських миротворців ми отримали слова подяки від керівництва Міністерства оборони Угорської Республіки, — зазначив Віталій Попов.

Він також додав, що УАТК має величезний досвід і готова до виконання будь-яких завдань з вантажних та пасажирських авіаційних перевезень.

— Ми постійно беремо участь у тендерах ООН та НАТО з повітряних перевезень. Зокрема, виконуємо авіаційні перевезення миротворчих контингентів ООН до Дарфуру в Судані, — підкреслив Віталій Попов.

— За даними Державної авіаадміністрації України, наша авіакомпанія за показником «тонна/кілометр» має найкращі результати серед усіх вітчизняних авіаперевізників, — наголосив президент державного підприємства Міністерства оборони України «Українська авіаційна транспортна компанія».

8 жовтня у Києві Міністр оборони України Анатолій Гриценко представив керівному складу Міністерства оборони та Генерального штабу ЗС України новопризначеного заступника глави оборонного відомства Валерія Володимировича Іващенка.

Іващенко Валерій Володимирович народився 30 липня 1956 року у Запоріжжі.

У 1978 році закінчив Військову інженерну академію ім. А. Ф. Можайського, а у 1993 році — Військову академію ім. Ф. Е. Дзержинського.

Офіцерську службу розпочав на посаді начальника відділення — начальника зміни Киснево-азотного заводу космодрому «Байконур». З 1978 до 1993 року військову службу проходив на космодромах «Байконур» та «Плесецьк», у 1993–1995 роках — у штабі озброєння Міністерства оборони України. З 1995 по 1996 рік — начальник групи Центру адміністративного управління Стратегічними ядерними силами Міністерства оборони України.

З 1996 по 2000 рік працював у відділі з питань оборони Кабінету Міністрів України та Управлінні з питань оборонно-мобілізаційної роботи та правоохоронних органів Кабінету Міністрів України. У 2000–2001 роках — Державний експерт Управління зовнішньополітичних аспектів національної безпеки Апарату Ради національної безпеки і оборони України. З 2001 по 2003 рік обіймав посаду завідувача відділу Департаменту стратегічного планування оборонно-промислової політики Державної комісії з питань оборонно-промислового комплексу України. З 2003 по 2005 рік — начальник Управління з питань оборонно-промислової політики Департаменту оборонної, оборонно-промислової політики та військово-технічного співробітництва Секретаріату Кабінету Міністрів України. 2005 рік — заступник начальника Управління промислової політики Секретаріату Кабінету Міністрів України. 2005–2006 роки — заступник керівника Головної служби оборонної політики — керівник Департаменту оборонного будівництва Секретаріату Президента України. 2006–2007 роки — заступник керівника Головної служби безпекової та оборонної політики — керівник Департаменту оборонного будівництва Секретаріату Президента України.

У Збройних Силах України підбито підсумки Всеармійського конкурсу «Кращий винахід 2006 року».

Конкурс тривав протягом липня–вересня 2007 року на базі Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України.

У конкурсі взяли участь 170 винахідників з 15 військових частин, установ та структурних підрозділів Збройних Сил України, які подали на розгляд

конкурсної комісії 87 винаходів та корисних моделей.

До складу конкурсної комісії увійшли представники наукових та науково-дослідних установ, військових навчальних закладів Міністерства оборони України, а також фахівці Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України.

Винаходи, визнані конкурсною комісією кращими, розподілилися у 12 номінаціях, серед яких «Авіаційна техніка та озброєння», «Бойові кораблі та озброєння», «Бронетанкова техніка та озброєння». Крім цього, учасники конкурсу віддали на суд конкурсної комісії свої винаходи в галузях автомобільної та інженерної техніки, ракетних та артилерійських систем, техніки зв'язку та протиповітряної оборони, стрілецького озброєння і боеприпасів, утилізації надлишкових боеприпасів, а також медицини та матеріально-технічного забезпечення.

Членами конкурсної комісії відзначена корисна модель «Спосіб покращення рухомості хворого колінного суглоба», що буде ефективно застосовуватися (патентовласник підполковник медичної служби А.Воронко з Української військово-медичної академії) при лікуванні хворих з травмами колінного суглоба.

На особливу увагу завдяки своїй актуальності заслуговує також корисна модель «Спосіб утилізації протипіхотних мін типу ПФМ-1/ПФМ-1С».

В рамках візиту в Україну делегація Головного штабу Сухопутних військ Королівства Іспанія на чолі з генералом армії Хосе Карлосом Війара Туррау відвідала 169-й Навчальний Центр Сухопутних військ ЗС України

Питання реформування органів управління сухопутних військ двох країн обговорювалися в ході візиту в Україну іспанської військової делегації на чолі з начальником Головного штабу Сухопутних військ Королівства Іспанія

Команда Військового інституту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка стала переможцем III Відкритого чемпіонату ВІКНУ з легкоатлетичного кросу, присвяченого пам'яті генерал-лейтенанта Сергія Жукова

Представники батальйону Grand Duke Algirdas ЗС Литовської Республіки під час візиту до окремої механізованої бригади 8-го армійського корпусу ознайомили колег з досвідом проведення бойових та спеціальних навчань батальйонного рівня

В авіаційних бригадах Повітряних Сил ЗС України, що дислоковані в різних регіонах нашої держави, відбулися польоти за планами бойової підготовки

Проблеми діагностики і лікування туберкульозу та ВІЛ/СНІД-коінфекції були обговорені під час дводенного науково-медичного семінару, який відбувся на базі Головного військового клінічного госпіталю Міністерства оборони України

Спільним наказом Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України реорганізовано Науковий центр бойового застосування ракетних військ і артилерії Військового інституту РВ і А імені Богдана Хмельницького Сумського держуніверситету

Курсанти Львівського інституту сухопутних військ стали переможцями VII Міжнародного конкурсу імені Ярослава Мудрого серед команд вищих військових навчальних закладів країн СНД на краще знання міжнародного гуманітарного права

*За матеріалами
Управління прес-служби МО України*

З інтерв'ю Міністра оборони України Анатолія ГРИЦЕНКА інформаційному агентству «Інтерфакс-Україна»

— Які можуть бути проблеми й перешкоди для того, щоб українська армія повністю стала професійною після 2010 року?

— Рішення про скасування примусового призову на строкову службу й про перехід на добровільну професійну армію прийнято в грудні 2005 року. В Указі Президента України визначений кінцевий термін переходу — кінець 2010 року. Це дуже складне завдання, вирішення якого вимагає, по-перше, концентрації організаційних зусиль усіх органів влади й, по-друге, пріоритетного виділення армії фінансових ресурсів — не менш 2% ВВП щорічно. Якщо на розвиток Збройних Сил України протягом трьох років нам будуть виділяти по дві копійки з кожної гривні ВВП, то в Україні буде професійна армія до кінця 2010 року. Нагадаю, Президент Ющенко поставив собі й всім органам влади надзадачу — створити в Україні професійну армію на п'ять років раніше, ніж це планувалося при Президентові Леоніді Кучмі. Міністерство оборони, Генеральний штаб, Збройні Сили в цілому націлені на її вирішення, але сьогодні, як ніколи, нам потрібна підтримка всіх державних структур.

Для переходу на добровільну контрактну армію потрібно вирішити, як мінімум, три важливі завдання. Перше — забезпечити інтенсивну бойову підготовку на сучасній техніці, щоб молодь, яка приходить на контрактну службу, відчувала професійну зацікавленість і, якщо хоче, професійну насолоду від служби в армії. Писати конспекти й ходити строем на плацу їм не цікаво, потрібна насичена бойова робота на полігонах. Виходить, потрібні гроші й на сучасну техніку, й на паливо для бойової підготовки — це мільярди і час.

Друге — забезпечити гідний рівень грошового утримання для контрактників, вищий, ніж середня зарплата в цивільному секторі. Ми повинні мати можливість відібрати для армії кращих, добре мотивованих людей, адже їм довіряють зброю, вони свідомо йдуть на бага-

**Міністр оборони України
Анатолій ГРИЦЕНКО:
«Нам нарешті
вдалося
переконати Уряд
і Парламент
повернутися
обличчям до
людей у погонах»**

то обмежень, беруть на себе відповідальність за підлеглих, в остаточному підсумку — за захист українського народу й нашої держави. Знову-таки, потрібні мільярди і час.

Третє завдання — створити для 75 тисяч контрактників фонд службового житла сучасної європейської якості. Ми таке житло вже будуємо починаючи з 2005 року. Ми припинили будувати казарми радянського зразка, так само як і так звані казарми поліпшеного типу, коли велике приміщення, на 100 осіб, розділялося перегородками для 15–20 чоловік. У таких казармах, навіть поліпшеного типу, контрактники жити не хочуть. І для цього потрібні мільярди й час.

Зрозуміло, що ці три завдання за три місяці вирішити неможливо, і за рік — теж. Навіть при наявності достатніх ресурсів, яких на рівні 2% ВВП армії не виділяли ніколи. Але за три роки — можна.

— Яким повинне бути грошове забезпечення військовослужбовців-контрактників?

— Нам нарешті вдалося переконати Уряд і Парламент повернутися обличчям до людей у погонах. З 1 квітня 2007 року контрактники-початківці стали отримувати у два рази більше, приблизно 850 грн. Але це все-таки ще нижче середньої зарплати по країні, і це, як і раніше, створює проблеми з комплектуванням, особливо в Києві, Криму, в інших регіонах, де зарплата цивільних набагато вище і де немає гострих проблем на ринку праці.

Наше завдання — забезпечити інтенсивну бойову підготовку, щоб молодь відчувала зацікавленість і, якщо хоче, насолоду від служби в армії.

Сьогодні, при наявності в гарнізонах службового житла, ми можемо укомплектувати контрактниками військові частини тільки в тих областях, де високий рівень безробіття і на нове робоче місце претендує по 10, 15, а іноді й 20 чоловік. Або за рахунок залучення на контрактну службу жінок, яких влаштує 850 грн, адже їм складніше знайти роботу. Втім у таких умовах неможливо відібрати людей з високим рівнем освіти, фізичної підготовки, мотивації для тривалої служби в армії. У результаті це закінчується достроковим розривом контракту з ініціативи командира частини через невиконання солдатом показників бойової підготовки. Або, одержавши можливість улаштуватися на більш високооплачувану роботу в цивільному секторі, розрив контракту ініціює сам контрактник.

— Чи бачите Ви проблему в тому, що виборчий блок «Наша Україна — Народна самооборона» і Блок Юлії Тимошенко мають трохи різне бачення в питаннях розвитку армії?

— Я бачу не проблему, а, насамперед, збіг наших поглядів по трьох

ключових позиціях: відмова від призову, створення професійної армії, фінансування армії на рівні не менш 2% ВВП щорічно. Головне саме в цьому. Виходить, разом ми отримаємо кінцевий результат — Україна відмовиться від призову й створить професійну армію.

Ми виходимо з того, що в 2005 році урядами Юлії Тимошенко і Юрія Єханурова була розроблена Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2011 року, яка зафіксувала кінець 2010 року як рубіж переходу до професійної армії.

Цей документ детально обговорювався на засіданні РНБО й введений у дію Указом Президента. Він підлягає виконанню, а не обговоренню.

— Як повинен бути організований процес утилізації надлишкових боєприпасів і хто повинен за нього відповідати, щоб не було зривів програми утилізації?

— Сьогодні в Збройних Силах приблизно 700 тисяч тонн надлишкових боєприпасів, що підлягають утилізації. Ми витрачаємо десятки мільйонів на підтримку без-

Ми розпочали великі проекти по створенню нових систем озброєнь і модернізації перспективних бойових платформ радянського виробництва.

пеки арсеналів, відволікаємо для цього тисячі людей від бойової підготовки. Це втрати й для армії, і для держави.

До 2007 року утилізацією займалося Міністерство оборони. У нинішньому році уряд Віктора Януковича вирішив провести експеримент — передати цю функцію Міністерству промислової політики й Національному космічному агентству України, при загальній координації віце-прем'єра Андрія Клюєва.

Принципово я підтримав таке рішення, оскільки Міноборони звільняється від невластивих функцій і буде більше займатися армією. Але попередив колег по Уряду, що такий крок потрібно продумати, підготувати, організувати, щоб при переході на нову схему утилізації не було провалу й зриву планів. Не прислухалися, і результатом стало призупинення процесу утилізації на дев'ять місяців. Тільки наприкінці вересня Мінпромполітики й НКАУ змогли впритул підійти до практичної утилізації.

— Якими темпами потрібно будувати житло для військовослужбовців, щоб вирішити житлову проблему в армії?

— Забезпечення житлом військовослужбовців — одне з найбільш пріоритетних завдань для Міністерства оборони. Будучи офіцером, я сам одержав квартиру лише тоді, коли вже став кандидатом наук і мав двох дітей, тому добре розумію важливість цього завдання. В 2005 році нам вдалося здійснити прорив — ми побудували 5433 квартири незважаючи на дві зміни Уряду й прийняття бюджету тільки в березні. Для порівняння — в 2004 році військові одержали 2811 квартир. А далі виникли проблеми з фінансуванням житлового будівництва, бюджетних грошей почали виділяти все менше й менше. Тому в 2006 році ми змогли побудувати 4556 квартир, а в 2007, при максимальній концентрації зусиль, буде 3302 квартири. Фактор фінансування — першорядний, і тут нам потрібна

підтримка й Уряду, і Верховної Ради, яка затверджує бюджет.

Другий фактор зниження темпів будівництва — нерівномірне помісячне фінансування Міноборони. Більшу частину коштів нам перераховують лише в другому півріччі, а в межах півріччя — у листопаді-грудні. Результат — будуюмо менше і квартири стають дорожчими.

У 2007 році з'явився третій негативний фактор, пов'язаний із ще одним невдалим експериментом Уряду. Якщо раніше кошти на будівництво житла для військовослужбовців направлялися з бюджету безпосередньо в силові структури, то в 2007 році за рішенням Кабміну вони надходили в Міноборони (а також СБУ, МВС, МНС) транзитом — через Міністерство будівництва. Міністри-силовики попереджали, що цього робити не можна: виникнуть затримки надходження грошей, постраждають люди. Не прислухалися, і в результаті перші кошти на житло Міноборони одержало лише 23 травня, тобто п'ять місяців житло не будувалося й не купувалося. Втрати військовослужбовців і членів їхніх родин — мінімум 500 квартир. У новому Уряді будемо виправляти помилку цього року, тоді житлова проблема буде вирішуватися набагато швидше.

— Які нові озброєння необхідні українській армії? Що з цього може бути вироблене в Україні?

— Хочу подякувати нашим оборонним підприємствам за те, що вони вистояли в складні 90-ті роки, без бюджетного фінансування, і все-таки зберегли технологічний потенціал, зберегли людей. Сьогодні Міноборони вже фінансує державне оборонне замовлення на пристойному рівні. Ми почали великі проекти по створенню нових систем озброєнь і модернізації перспективних бойових платформ радянського виробництва. Виконання великих мільярдних проектів, розрахованих на 5–7 років, у кооперації 10–15 великих підприємств і конструкторських бюро —

це якраз дозволить створити в Україні те, що називають оборонно-промисловим комплексом. Серед таких проектів — новий вітчизняний ракетний комплекс, новий бойовий корабель класу «корвет», нова цифрова станція «Пелікан» для ППО, модернізовані винищувач Міг-29, штурмовик Су-25, ударний вертоліт Мі-24 та інше.

У наступному році наша «оборонка» має потенціал виконати військоове замовлення в обсязі 4 млрд грн — це модернізація або виробництво тільки тих озброєнь і техніки, які вже пройшли державні випробування й за наказом Міністра оборони прийняті на озброєння армії.

Ми розуміємо, що таку суму на озброєння нам у 2008 році не виділять, але держзамовлення на рівні 2,5 млрд грн було б розумним балансом і для оснащення армії, і для нових робочих місць і технологій на оборонних підприємствах.

— Які б Ви визначили основні напрями військового й військово-політичного співробітництва України з важливими міжнародними партнерами?

— Україна як держава має інтерес на Сході, на Заході, на Півночі й на Півдні. Тому Збройні Сили України на довгостроковій основі здійснюють взаємовигідне співро-

бітництво з арміями 86 держав світу. Пріоритети співробітництва по лінії Міноборони відбивають загальні пріоритети зовнішньої політики України.

Військово-політичне співробітництво має на меті зміцнення довіри, збереження миру, зміцнення безпеки в регіонах, де присутній інтерес України, у Європі й світі в цілому.

Військове співробітництво здійснюється для підвищення рівня боєздатності армії, удосконалення бойової підготовки, досягнення взаємної сумісності з арміями дружніх держав на випадок спільного виконання миротворчих, антитерористичних та інших військових завдань.

Військово-технічне співробітництво спрямоване на оснащення Збройних Сил України сучасною технікою, системами озброєнь. Воно сприяє кооперації підприємств оборонно-промислового комплексу України з аналогічними підприємствами інших держав.

— **Як Ви ставитеся до ініціативи Партії регіонів про проведення всеукраїнського референдуму, у якому одним з пунктів пропонується закріпити позаблоковий статус України?**

Понад половину військовослужбовців (а по окремих категоріях — і більше) виступають за вступ України в НАТО. Це люди, які знають про Альянс не з газет, а з особистої професійної практики.

— До проведення референдумів по стратегічних питаннях у період виборів ставлюся негативно. Доля Конституції, участь країни у військово-політичних союзах — такі питання не повинні вирішуватися в період виборчої кампанії, коли суспільство заполітизовано, коли політики свідомо загострюють навіть ті проблеми, які в період між виборами звучать набагато спокійніше. Результат референдуму в період виборів не буде адекватно відображати суспільну думку, отже, виходить, не буде твердою основою для прийняття відповідальних державних рішень.

— **Багато хто з політиків і політологів постійно говорять про те, що в українському суспільстві низький рівень підтримки ідеї вступу країни в НАТО. Скажіть, а чи підтримують євроатлантичну інтегра-**

цію українські військовослужбовці, чи достатньо вони інформовані про Альянс і чи готова українська армія до можливого приєднання країни до цього військово-політичного блоку?

— Україна активно співпрацює з НАТО більше 13 років, із січня 1994 року. Співробітництво по лінії військових відомств — найбільш інтенсивне, і результати співпраці з НАТО у військовій сфері найбільш значимі, навіть у період «прохолодних» відносин у сфері політичній. За ці роки десятки тисяч українських військовослужбовців взяли участь у військових навчаннях та інших заходах разом з арміями країн — членів НАТО.

Безумовно, це відбулося й на сприйнятті НАТО як організації, на ставленні до Альянсу і його політики. Можу стверджувати, що гарантовано понад половину військовослужбовців, а по окремих категоріях і більше, виступають за вступ України в НАТО. Це люди, які знають про НАТО не з газет, а з особистої професійної практики.

Якщо говорити про готовність підрозділів нашої армії до спільних дій з арміями країн — членів НАТО, то наші військовослужбовці й на навчаннях, і в миротворчих місіях показують гідний результат. Їх за це поважають і в Європі, і у світі.

— **Чи допускаєте Ви можливість продовження терміну тимчасового базування Чорноморського флоту Росії у Криму після 2017 року?**

— Конституція забороняє розміщення на території України іноземних військових баз. Із зрозумілих причин, з урахуванням підписаних з Російською Федерацією угод, які ратифіковані Верховною Радою, зроблено виняток для Чорноморського флоту Росії. В угодах після «2017 року» стоїть крапка. Не кома, не три крапки, а саме крапка.

БЕНЕФІС ВІТЧИЗНЯНИХ ЗБРОЯРІВ

IV Міжнародна спеціалізована виставка «Зброя та безпека — 2007» підтвердила високий авторитет України в світі у сфері виробництва сучасних засобів захисту та озброєнь

IV Міжнародна спеціалізована виставка «Зброя та безпека — 2007», яка відбулася в Києві на початку жовтня, була спрямована на подальший розвиток військово-технічного співробітництва України з іноземними державами, а також на вдосконалення технічної оснащеності силових структур, пошук і просування перспективних розробок нових видів озброєння, техніки спеціального призначення.

Успіх виставки підтвердив, що вітчизняний науково-промисловий комплекс має значний досвід розробки спеціальних технічних засобів і є лідером у проектуванні й виробництві певних видів спецтехніки та зброї.

Захід, проведений за підтримки Міністерства оборони України, надав унікальну можливість зустрітися розробникам, виробникам та споживачам продукції в галузі безпеки, спеціальної військової техніки, провести моніторинг світового ринку, налагодити ділові стосунки з фірмами України, Росії, Білорусі, Польщі, Голландії, США, Литви й Німеччини. «Зброя та безпека — 2007» якнайширше представила устаткування й прилади для контролю доступу до територій під охороною, пасивні й активні засоби захисту приміщень та споруд. Зросла кількість фірм, які репрезентували стрілецьку зброю у різноманітних категоріях — від мисливської, спортивної до бойової. Потужно було представлено й спеціальне спорядження для силових структур: транспорт, військова та спеціальна техніка, а також засоби захисту. Зокрема, вперше в Україні відома фірма Omnitek (Литва) продемонструвала захисний одяг для представників силових структур.

Експозиції супроводжувала актуальна науково-практична програма. Відвідувачі мали можливість взяти участь у семінарах «Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність та гармонізація її рекомендацій до законодавства України», «Нормативно-правове забезпечення з організації та проведення сертифікації мисливської зброї та набоїв до неї, спецзасобів захисту».

За традицією, доповнили програму показові виступи з випробування тактичного спорядження й спецзасобів та демонстрації техніки.

«АРТЕРІЯ–2007»: ІСПИТ НА ЗРІЛІСТЬ

**Безпрецедентні за часів незалежності
військові маневри наочно засвідчили
високий рівень професіоналізму та
боєздатності українського війська**

У наймасштабнішому за часів незалежності України навчанні було задіяно майже 5 тисяч військовослужбовців Збройних Сил України, близько 60 одиниць артилерійських систем, 31 літак, 26 вертольотів, 23 кораблі і судна, 16 одиниць засобів проти-повітряної оборони та понад 900 одиниць спеціальної та автомобільної техніки.

У цьогорічному командно-штабному навчанні з оперативного забезпечення та логістики «Артерія-2007» вперше була розгорнута система всебічного забезпечення дій Сухопутних військ, Повітряних Сил, Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Головною метою військових маневрів стала перевірка ступеня готовності підрозділів до виконання завдань за

призначенням, дієздатності та ефективності роботи системи забезпечення військ. Вони проводилися в межах існуючих кордонів України, на загальновійськових, авіаційних та морських полігонах — Рівненському, Житомирському, Новомосковському та «Чауда» і «Опук» у Криму.

У навчанні були задіяні підрозділи Сухопутних військ, Повітряних Сил, Військово-Морських Сил та стратегічний елемент системи забезпечення, який не перевірявся більше десяти років.

Крім того, здійснювалося десантування не тільки особового складу, а й техніки, відпрацьовувалися спільні дії авіації, артилерії та аеромобільного компоненту.

Одночасно на Житомирському загальновійськовому полігоні в рамках навчання «Артерія-2007» проходило командно-штабне тре-

нування спільно з нещодавно створеним Об'єднаним оперативним командуванням Збройних Сил України у повному складі та управлінням 8-го армійського корпусу.

— Стратегічне командно-штабне навчання з оперативного забезпечення і логістики «Артерія-2007» — наймасштабніше за часів незалежності нашої держави, — зазначив глава оборонного відомства. — Вперше за 16 років ми розгорнули всі елементи системи матеріально-технічного забезпечення, які постачають зброю, боеприпаси, паливо, забезпечують ремонт техніки і відновлення бойової техніки в польових умовах. Проведена робота наочно демонструє, що українська армія стає ефективнішою, професійнішою і на неї можна розраховувати при виконанні завдань по захисту країни.

На Рівненському загальновійськовому полігоні відпрацьовувалися дії усіх підрозділів 13-го армійського корпусу, а командування Сил підтримки Збройних Сил України їх всебічно забезпечувало. В ході маневрів розгорнулися мобільні системи продовольчого, речового та медичного забезпечення, забезпечення паливно-мастильними матеріалами, ремонту бойової техніки, сховища ракетно-артилерійського озброєння, польові авторемонтні майстерні тощо.

В рамках «Артерії-2007» у визначених районах Чорного моря відбулися тактичні маневри кораблів Центру морських операцій, льотно-тактичні навчання морської авіації та тактико-спеціальні навчання інших підрозділів Військово-Морських Сил ЗС України.

Одним із основних елементів навчання для кораблів було виконання комплексної бойової вправи з ракетними стрільбами по морських цілях, які не проводилися на вітчизняному флоті протягом останніх шести років. Так, корвет «Тернопіль» здійснив ракетні та артилерійські стрільби, а також бомбометання глибинними бомбами. Загалом під час практичних дій кораблів українського військового флоту було проведено більше 20 тактичних, льотно-тактичних, батальйонно-тактичних, тактико-спеціальних навчань, виконано майже 90 бойових вправ, у тому числі ракетні стрільби.

У Криму на полігоні «Чауда» були проведені натурні випробування протикорабельних ракет «Терміт», під час яких здійснено три пуски. Зокрема, військовослужбовцями

25-го окремого берегового ракетного дивізіону Центру морських операцій ВМС України здійснено два пуски з берегових ракетних комплексів «Рубіж» — один на максимальну дальність, а другий — ракетою з тепловою головкою самонаведення. Третій пуск був зроблений з борту корвета «Придніпров'я» ракетою з радіолокаційною головкою наведення. Всі пуски пройшли успішно.

На «Чауді» були проведені стрільби частинами і підрозділами протиповітряної оборони Сухопутних військ ЗС України. Зокрема, здійснено понад 30 бойових пусків із зенітних ракетних комплексів «ОСА-АКМ», виконано більше ста тактико-вогневих завдань із зенітних гарматних комплексів «Тунгуска» та зенітних установок ЗУ-23-2.

ЧЕРЕЗ ТЕРЕНИ — НА ОРБІТУ

Використовуючи власні унікальні можливості, Україна може підняти військово-космічні дослідження на якісно новий рівень

Аналіз застосування космічних систем у воєнних конфліктах дозволяє стверджувати, що динаміка нарощування орбітального угруповання постійно зростає. Зважаючи на це, з метою підготовки військових фахівців оперативно-тактичного рівня за спеціалізацією «Організація військово-космічних систем» у Національній академії оборони України нещодавно створено новий навчальний підрозділ — кафедру застосування космічних систем.

Під час операцій у Перській затоці 1991 року було використано 58 космічних апаратів: розвідувальних — 18, супутникового зв'язку — 14, навігаційних — 17, гідрометеорологічного та топогеодезичного забезпечення — 3. А під час ведення бойових дій в Іраку 2003 року їх було застосовано вже 249 — відповідно 49, 48, 29 і 6. При цьому кількість космічних апаратів подвійного (цивільно-військового) призначення збільшилась порівняно з 1991 роком на 40 відсотків.

Світові тенденції істотно впливають на зростання ролі космічних систем в інтересах Збройних Сил України. Адже лише завдяки їм можна максимально надійно і оперативно попереджувати про виник-

нення джерел, які загрожують національній безпеці; інформувати про бойову обстановку вище воєнно-політичне керівництво держави, командирів усіх рівнів під час проведення операцій; забезпечити необхідний рівень стійкості, надійності, живучості та ефективності систем управління господарством в особливий період та забезпечити обороноздатність держави.

Вже зараз дистанційне зондування Землі з космосу в інтересах Збройних Сил України, іншими словами космічна розвідка, уможливило добування даних не тільки про суміжні держави, а й інші країни світу, що представляють безпосередній інтерес з точки зору національної безпеки і оборони. Ко-

смічне спостереження районів збройних конфліктів, стихійного лиха та екологічних катастроф поза межами національних територій розглядають як запоруку безпеки з точки зору зовнішніх економічних інтересів країни.

Істотним доповненням до цього є спостереження за власними військово-промисловими об'єктами задля контролю ефективності організаційно-технічних заходів оперативного маскування та протидії іноземним засобам розвідки, а також з метою контррозвідувальної діяльності.

Сучасні засоби космічної розвідки спроможні за лінійною розрізненістю на місцевості забезпечити дешифрування наземних об'єктів до виду, класу і типу за їхніми зображеннями, що дозволяє стежити за військовою й економічною діяльністю країн, станом їх земельних і водних ресурсів, вирішувати багато інших завдань у військовій і цивільній сферах. Вирішенню цього завдання сприяє активне дослідження науковцями Національної академії оборони України проблеми ідентифікації цілей (поділ об'єктів на реальні та хибні) на основі розвитку та впровадження в практику військ багатоканальних мульті-, гіпер- та ультраспектральних інформаційних систем.

Не менш важливими є використання Збройними Силами України засобів космічного зв'язку та передачі даних, навігації, метеорології як невід'ємних умов підвищення ефективності застосування всіх компонентів збройних сил, зброї нового покоління, в тому числі високоточної.

Сьогодні на Міністерство оборони України покладається відповідальність за виконання Загальнодержавної космічної програми в частині, що стосується створення та використання космічної техніки військового та подвійного призначення.

Для вирішення завдань підвищення рівня національної безпеки, вдосконалення інформаційного, навігаційного, метеорологічного забезпечення та системи зв'язку органів державної влади, Збройних Сил та зацікавлених організацій здійснюється тісна взаємодія між Міністерством оборони та Національним космічним агентством України (НКАУ) щодо застосування космічних систем.

Згідно зі статтею 28 Закону «Про космічну діяльність» Міністерство оборони України в межах своєї компетенції розробляє концептуальні основи державної космічної політики та Загальнодержавну космічну програму України в частині, пов'язаній зі створенням та використанням космічної техніки військового та подвійного призначення; формує та організовує виконання замовлень на роботи, пов'язані з її створенням та використанням; здійснює використання техніки космічного базування у сфері оборони України та забезпечує разом з Національним космічним агентством функціонування і розвиток наземної та космічної інфраструктур.

Сферу виробництва військово-космічних систем, форми та способи їх бойового застосування в інтересах України як космічної держави у найближчий перспективі планується активно розвивати. Зокрема, у проєкті Четвертої Загальнодержавної космічної програми України на 2008–2012 роки особливу роль відведено створенню космічних систем подвійного призначення, які одночасно з цивільними завданнями виконуватимуть і суто військові.

Підвищення ефективності космічної складової військової організації

України можливо на основі застосування як вітчизняних, так і закордонних космічних систем. При цьому в інтересах виконання завдань Збройних Сил України планується реалізація таких вітчизняних космічних проєктів, як національна система космічної розвідки та спостереження (космічні апарати «Січ-2», «Січ-3»), національна супутникова система зв'язку на базі космічного апарату «Либідь», а також система контролю космічного простору спільно із засобами космічної оборони Росії.

Потенціал України дозволяє самостійно розробляти ракетно-космічні комплекси та космічні апарати (ДКБ «Південне», ВО «Південний машинобудівний завод», ДП «Павлоградський механічний завод»). При цьому системи управління та бортові системи космічних апаратів також розробляються в Україні (БАТ «Хартрон», ВО «Комунар», БАТ «АТ» та інші). Вже сьогодні українські підприємства виконують науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи по створенню перспективних апаратно-програмних комплексів та радіотехнічних систем.

Використовуючи власні унікальні можливості створення сучасних космічних комплексів, а також можливість роботи з іноземними космічними апаратами так званого «відкритого борту», Україна може підняти військово-космічні дослідження на більш високий якісний рівень, сконцентрувавши їх під безпосереднім керівництвом Міністерства оборони.

Проведення цих досліджень дозволить вирішити завдання з контролю космічної обстановки, оцінки напрямів використання космічного простору іноземними суб'єктами космічної діяльності та стану власних космічних об'єктів для забезпечення національної безпеки.

У цілому ж сталий розвиток та використання космічних систем в інтересах Збройних Сил України забезпечить їх відповідність таким концептуальним вимогам сучасної збройної боротьби, як «глобальна присутність», «глобальний розмах», «глобальна могутність», сприятиме досягненню та підтриманню переваги у космосі, повітрі, на землі та на морі.

Полковник Сергій ТИЦУК,
начальник кафедри
застосування космічних систем НАОУ

НАРУЧНЫЕ КОМПЬЮТЕРЫ

ИНТЕРНЕТ-МАГАЗИН
WWW.2WIN.RU

SUUNTO
REPLACING LUCK.

METRON

VECTOR

X-LANDER

ЭЛЕКТРОННЫЙ КОМПАС

- направление север-юг
- функция удержания курса
- учет магнитного склонения
- разрешение 1°
- установка маршрута и его запись

БАРОМЕТР

- режим метеостанция
- абсолютное давление
- давление на уровне моря
- разрешение 1 mBar
- температурная компенсация
- тенденция изменения давления
- память на 4 дня

ПРЕДСКАЗАНИЕ ПОГОДЫ

ТЕРМОМЕТР

- измерение от -20°C до +60°C

ВЫСОТОМЕТР

- измерение высоты до 9000 м
- разрешение 1 м
- скорость спуска/подъема
- память 24 часа на изменение высот
- журнал записей спуска/подъема

ЧАСЫ

- день, время, дата
- дисплей 12/24 часа
- календарь до 2089 года
- 3 будильника
- время для двух часовых поясов
- секундомер с остановом
- таймер отчета

ПУЛЬС-МОНИТОР (модель Metron)

- измерение частоты биения сердца

ДОПОЛНИТЕЛЬНО

- люминесцентная подсветка
- легко заменяемая батарейка
- интуитивный дисплей
- водонепроницаемые до 30 м
- вес 55 грамм

OBSERVER

Модель выполнена
в титановом корпусе

Украина

Тел.: 8 (050) 570-04-41

Россия

Тел.: +7 (495) 234-50-92

www.omegatool.ru

ООО "Omega Tyn"

В «ЕКОНОМІЧНОМУ СТУПОРІ»

перебуває сьогодні кожне четверте держпідприємство МО України

Як свідчить практика, вирішити питання ефективного розвитку підприємства шляхом оренди частини виробництва майже не можливо. Адже згодом «інвестори» прибирають до рук решту підприємства. Треба визнати, що більшість з них приваблюють комерсантів лише майновим ресурсом і місцем розташування.

За підсумками економічної та господарської діяльності, у минулому році збитково працювало кожне четверте держпідприємство Міністерства оборони. Основною причиною цього є зношення фондів, яке в середньому становить 52%. Відтак на багатьох військових заводах ситуація складається далеко не за класичною схемою їхнього економічного розвитку.

Державне підприємство Міністерства оборони України «171-й Чернігівський ремонтний завод» спеціалізується на капітальному ремонті засобів наземного забезпечення польотів. Ще один завод подібного профілю є у Вінниці. У Радянському Союзі, до речі, таку спеціалізацію мали лише чотири підприємства. Проте сьогодні їхня унікальна спеціалізація не відіграє помітної ролі, і вже не перший рік чернігівці ледь зводять кінці з кінцями.

У 2004 році, коли тимчасово виконуючим обов'язки директора заводу призначили Юрія Кручка, борг підприємства становив півтора мільйони гривень плюс заборгованість по зарплаті. А портфель замовлень, на жаль, порожній: за останні три роки від військового відомства завод не отримав жодного. Свого часу у виробництві були задіяні 900 осіб. Нині залишилось 150. Причому звільнилися переважно висококласні спеціалісти.

Обсяги виробництва на ДП МО України «171-й Чернігівський ремонтний завод» щомісяця становлять близько 160 тис. грн. Але за підрахунками для стабільного функціонування при нинішній кількості працюючих необхідно хоча б 250 тисяч.

Аби виробництво не зупинилося повністю, спеціалізацію заводу довелося дещо розширити: на підприємстві було освоєно ремонт кранів з механізмами різних модифікацій. Послуги з ремонту техніки заводчани стали пропонувати сільгоспвиробникам, лісовим господарствам та іншим.

На жаль, це не дозволило «розкрутити колесо» виробництва. Невеликі поодинокі замовлення не поліпшили економічну ситуацію в цілому. Попри те, що виробники сільськогосподарської продукції мають великі потреби у ремонті техніки, обігових коштів у них також не вистачає. За інформацією

Головного управління економіки Чернігівської обласної адміністрації, протягом останніх років з п'ятнадцяти підприємств, які спеціалізуються на ремонті сільгосптехніки, п'ять стали банкрутами.

Немає перспективи стабільних замовлень для заводу і з боку спецекспортерів, хоча насправді потреба у капремонті техніки забезпечення польотів є. Проблема в тому, що при наявних потужностях наші ремонтники навряд чи зможуть скласти достойну конкуренцію на міжнародних ринках.

Для того, аби ситуацію хоча б якось чиним змінити на краще, керівництво підприємства сподівається продати певну кількість непотрібних заводських споруд і ділянку землі, на якій вони розташовані. За проектом плану досудової санації під продаж підпадає близько чотирьох гектарів землі. Це приблизно четверта частина усієї території заводу.

За словами Юрія Кручка, такий крок вимушений, проте він дозволить повністю погасити заборгованість підприємства. Зрозуміти бажання директора вивести підпорядковане підприємство з «економічного ступора» можна, однак це лише тимчасове вирішення проблеми. Немає жодних гарантій, що за такого менеджменту та підходів до господарювання ситуація знову не повториться.

Тож якою буде доля подібних заводів? Адже зрозуміло, що Міністерству оборони потрібні тільки рентабельні та перспективні виробництва.

— Міністерством оборони України розроблено та подано до Кабінету Міністрів план основних напрямів реформування і розвитку державних підприємств на період до 2011 року, — пояснює директор Департаменту економічної та господарської діяльності МО України Валерій Ясюк. — З огляду на скорочення чисельності Збройних Сил України та зміну принципів їх забезпечення, така кількість держпідприємств є надлишковою. Чимало з них дублюють одне одного за своєю спеціалізацією. Певна їх кількість взагалі не відповідає оборонному профілю.

Проте говорити вже зараз про кількість підприємств, що будуть реформовані, приватизовані чи корпоратизовані, передчасно. Перш

ніж ухвалити певні рішення, необхідно достеменно вивчити економічну ситуацію на кожному окремому підприємстві, а також врахувати думку трудового колективу щодо його подальшого розвитку.

Таким чином, опрацьовані у військовому відомстві напрями реформування можна розглядати як основні принципи реорганізації держпідприємств. Під цим поняттям не обов'язково слід розуміти приватизацію чи ліквідацію. Наприклад, проведення передприватизаційної підготовки ще не означає, що незабаром підприємство буде приватизоване. Реформування економічного сектора військового відомства — це, перш за все, запровадження нової системи управління, злиття кількох підприємств в одну юридичну особу, розширення спеціалізації, освоєння нових видів продукції, продаж надлишкового майна та незадіяних земельних ділянок з метою модернізації виробництва за рахунок вичислених коштів.

За словами Валерія Миколайовича, ситуацію, що склалася, зокрема на 171-му ремонтному заводі, ще можна виправити. Важливо, що збережено виробничу базу та технічну документацію. Одним з варіантів подолання проблеми нерентабельності може бути об'єднання двох заводів — Чернігівського та Вінницького. При цьому необхідно зберегти їхню нинішню спеціалізацію. Проводячи реформи державних підприємств, обов'язково слід

пам'ятати і про їхні мобілізаційні завдання на особливий період.

Перед тим, приміром, як виставити на продаж навіть збиткове підприємство, треба використати всі можливі шляхи його економічного відродження. Ліквідація чи приватизація має бути заключним кроком. Адже немає жодних гарантій, що після приходу нового господаря спеціалізація підприємства відповідатиме потребам оборони держави. Тим більше, що зміна форми власності і продаж підприємств відбувається через Фонд держмайна України і військове відомство не має з цього жодного зиску.

У зв'язку із цим доволі слушно є пропозиція Міноборони щодо внесення змін до Закону України «Про особливості приватизації підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України» в частині розподілу отриманих коштів. Було б справедливніше, аби від реалізації об'єктів Міністерство оборони отримувало певну частку коштів для наповнення спецфонду.

Деякі підприємства з тих, що залишаться у сфері управління Міноборони, можуть бути корпоратизовані. З огляду на це корисним є досвід Російської Федерації. Після корпоратизації низки авіаційних підприємств, наприклад, на частину з них були випущені акції. А законодавством визначено: продавати у приватні руки не більше 25% таких акцій. Цей крок сприяв залученню інвестицій для модернізації

Фахівці схиляються до думки: єдиним виходом із ситуації, що склалася, може бути трансформація ДП та їх поетапна приватизація.

виробництва і подальшого ефективного розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу.

На жаль, вітчизняним держпідприємствам навіть отримати кредит у банку поки що досить проблематично. Банкіри однак дійшли до думки, що кредитувати промислове виробництво Міністерства оборони надто ризиковано.

Натомість щодо військових підприємств все частіше застосовуються дії з ознаками рейдерства. Як приклад можна згадати Феодосійський судно-механічний завод. Нещодавно його було об'єднано з Балаклавським держпідприємством в одну юридичну особу. Нині кредиторська заборгованість підприємства перевищує двадцять мільйонів

гривень. А із семи мільйонів загальної заборгованості по зарплаті, що накопичилась на держпідприємствах Міноборони, майже три мільйони заборгували феоодсійським ремонтникам.

Свого часу за певну частку боргу (до речі, керівництво заводу визнає лише частину з названої суми) підприємство розрахувалося майном. Колишнім керівництвом підприємства без вагань було підписано мирові угоди по заборгованості. Потім представники комерційних структур порушили справу про банкрутство Судно-механічного заводу. І лише після втручання представників Міністерства оборони ситуацію вдалося виправити на користь військового ві-

домства. Рішенням Вищого господарського суду згадані угоди визнані незаконними, а Міністром оборони України прийнято рішення про призначення нового керівника підприємства.

Випадки, коли деякі посадовці відверто зраджують інтереси Міністерства оборони України, на жаль, непоодинокі. Так, керівники військових радгоспів на власний розсуд відмовляються від частки нібито надлишкових земель на користь місцевих органів влади. Лобіювальники інтересів окремих осіб на найближчій сесії виносять питання про передачу цих ділянок певним товариствам чи фірмам...

Аби позбавитися подібних проблем, з дев'ятнадцяти військових радгоспів, які створені та функціонують на захисних землях полігонів, чотири сільгосппідприємства військового відомства вже передало до сфери управління Мінагрополітики та місцевих органів влади.

Часто-густо на держпідприємствах можна спостерігати негативну тенденцію, коли власні амбітні плани деяких керівників підприємств стають вище за інтереси держави та її збройних сил. У зв'язку з цим доречно навести й інший приклад. Реорганізація Балаклавського держпідприємства стала хоча і формальною, але законною підставою, щоб трудовий колектив виступив з ініціативою взяти його в оренду. Проте фактично контрольним пакетом володіє одна особа. Що за цим приховується та як така ситуація може позначитися на інтересах трудового колективу і подальшій долі підприємства, здогадатися не важко.

Єдиним правильним виходом із ситуації, що склалася, може бути ринкова трансформація державних підприємств Міністерства оборони України та їх поетапна приватизація. Реформування і оптимізація економічного сектора військового відомства повинна означати, що у складі Міноборони залишаться підприємства з високим організаційно-технічним рівнем виробництва. Для створення такої моделі у кожному реформаторському кроці повинен передбачатися оптимальний економічний ефект.

Дмитро РОМАНЮК

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО МИСЛИВПРОМПОСТАЧ

Усі моделі
мисливської зброї
Іжевського
механічного
заводу

Кращі у світі луки,
арбалети для
полювання, спорту
та відпочинку

Гуртова та
роздрібна торгівля
товарами
виробників США,
Німеччини,
Фінляндії, Італії,
Чехії, Росії,
Білорусі

04073, Київ-73
пр. Московський, 20
тел.: (044) 464-49-69
419-78-78
e-mail: ohotsnab@ln.ua

Михайло БОЙЧАК,
начальник Головного військового
клінічного госпіталю,
генерал-майор медичної служби

1 березня 2006 року на нараді у Міністра оборони України вперше була запропонована принципово нова концепція реформування медичної служби ЗС України. На відміну від традиційної радянської, в її основу покладено територіальний принцип. Йдеться про створення територіальних і територіально-видових військово-медичних центрів, головні завдання яких полягають не лише у наданні всіх видів медичної допомоги військовослужбовцям певного регіону, а й у керівництві медичною службою загалом.

СТАТУС-КВО ВІЙСЬКОВОГО ЛІКАРЯ:

ВІДНОВИТИ НЕ МОЖНА ІГНОРУВАТИ

Часто-густо право розставити «коми» у відносинах між лікарем у погонах та командиром залишається за останнім. Всупереч військовим статутам та здоровому глузду...

Про «самостійність» військової медицини, виведення її з підпорядкування командирам мріяло не одне покоління лікарів у погонах. Але спроби прогресивних військово-медичних керівників щось змінити в системі відомства, тим більше кардинально його реформувати, тривалий час були марними.

Найважливішим аспектом при цьому стала пропозиція про виведення військового лікаря з підпорядкування командира військової частини і залишення його під керівництвом лише старшого медичного начальника.

Після значного скорочення військ у зв'язку з повоєнною демобілізацією і «хрущовських реформ» армії 50-х років настав новий етап розвитку Збройних Сил СРСР. Гонка озброєнь і холодна війна набирали обертів і змушували розпочинати корінні перетворення радянських збройних сил, у тому числі щодо оснащення їх ракетно-ядерною зброєю, іншими новітніми видами озброєння і військової техніки. Ці зміни торкнулися і медичного забезпечення особового складу: лікарям необхідно було здійснювати контроль за експлуатацією військової техніки, організацією й умовами військової праці та навчально-бойової діяльності особового складу Радянської Армії і Військово-Морського Флоту.

Після закінчення навчання молодий лікар прибував до частини, де на нього покладали безліч обов'язків, регламентованих великою кількістю документів. Їх треба було знати, а головне — виконувати. У військовій частині, в яку потрапляв

лейтенант-медик, практично не залишалось такого виду діяльності, який би не потребував його участі.

При цьому командир частини і старші медичні начальники не завжди займали позицію учителів-наставників. Лікар повинен був складати звіти, повідомлення, рапорти. На лікувальну ж роботу та удосконалення медичних навичок зазвичай бракувало часу. В той же час, окрім загально-медичної науки, лікар мав бути обізнаним у загальній тактиці, тактиці медичної служби, військовій гігієні й епідеміології, військово-польовій хірургії і терапії.

Спектр відповідальності військового лікаря був дуже широкий — від КПП, підсобного господарства, котельні до контролю за розпорядком дня та проведенням кросів і занять, амбулаторних прийомів хворих і їхнього лікування, складання меню-розкладок тощо. У Радянській Армії більшу частину службового часу військовий лікар витрачав на санітарний нагляд. Натомість загальний санітарний стан у частині не лише не поліпшувався, а навпаки, погіршувався. Постає логічне запитання: чому? Очевидно тому, що «побічні» обов'язки забирали майже весь робочий час медика, а пропозиції щодо усунення виявлених ним недоліків вважалися не обов'язковими для виконання працівниками продовольчої та інших служб тилу.

Наприклад, командир частини та його заступник з тилу вимагають від лікаря прибути в їдальню за годину до видачі їжі. При цьому він має не просто «фотографувати» недоліки, а особисто... усувати їх

замість начальника їдальні чи продовольчої служби, чергового по їдальні чи по частині. Командування байдуже, що зранку на лікаря чекають хворі, що йому треба провести заняття з середнім медичним персоналом, зробити записи в історіях хвороб, виконати дослідження і маніпуляції. Звісно, при такому суто «військовому» підході до справи він щодалі виявлятиме все менше недоліків, адже розуміє, що ініціатива в армії — карається.

Подібні проблеми глибоко укорінилися в колишній Радянській Армії. Свого часу в одній зі статей, опублікованих у «Військово-медичному журналі», молодий лікар, капітан медичної служби А. Попов запитував: «Коли військових лікарів позбавлять виконання не власних їм функцій? Навіщо, наприклад, у лазні для тілесного огляду обов'язково потрібен лікар? Адже в статуті записано, що це має робити фельдшер або санінструктор. Чому лікар повинен перевіряти наявність ложок у казанках особового складу частини перед прийомом їжі? Чому лікар, а не старшина підрозділу, має проводити ранковий огляд? І чому у разі спалаху гострої кишкової інфекції винними є медики, а не командири, які вчасно не здійснили їхніх рекомендацій?»

Те, що стройові командири та інтенданти різних рівнів не балували військового лікаря, загальновідомо. Але найгірше те, що частогусто молодий лікар не знаходив підтримки і взаєморозуміння навіть у свого старшого медичного начальника. Одного разу медичний начальник запитав колегу: «Ким хочеш бути?» «У мріях я — хірург», — відповів той. У відповідь почув: «От у мріях ним і залишишся!» Коментарі, як кажуть, зайві.

Зрештою про наростання негативних тенденцій щодо служби військових лікарів військово-медичне керівництво таки заговорило. Так, за словами начальника ЦВМУ МО СРСР генерал-майора медичної служби Е. Нечаєва, «вони (негативні тенденції. — Авт.) пов'язані з падінням престижу військової служби, професійною незадоволеністю офіцерів-медиків, використанням їх для виконання завдань, далеких від проблем медичного забезпечення, відсутністю реальної турботи з боку медичних начальників». Натомість будь-які спроби

підвищити престижність служби військового лікаря і домогтися поліпшення в роботі військової ланки військово-медичної служби залишалися безуспішними. Згодом в управлінні медичної служби вирішили використати досвід 20–40-х років, коли фахівців військових госпіталів, як правило, ще дореволюційної (!) підготовки, направляли у війська для навчання і надання допомоги молодим лікарям уже радянської генерації.

Починаючи з другої половини 50-х років керівництвом ЦВМУ МО СРСР був прийнятий курс на активізацію роботи лікарів-фахівців у військах. Силами окружних і гарнізонних медичних установ, лікарями-фахівцями медичних відділів військових округів, кафед-

році начальником Центрального військово-медичного управління Міністерства оборони СРСР Ф. Комарова — клініциста, ученого, незаангажованого системою попереднього «воєнізованого» управління військовою медициною.

Відтак було взято курс на удосконалення системи підготовки військових лікарів. У цій сфері багато зроблено як щодо первинної підготовки майбутніх військових лікарів, так і післядипломної. Кожні п'ять років лікарю належало проходити курси удосконалення.

Недоліки у навчанні молодих лікарів виправляли їхні старші колеги вже у військах. Виконувати ці обов'язки знову ж таки доручили окружним і гарнізонним медичним фахівцям. А ті, у свою чергу,

Чому у разі спалаху гострої кишкової інфекції винними є медики, а не командири, які вчасно не виконали їхні рекомендації?

рами, клініками і лабораторіями Військово-медичної академії імені С. Кірова лікарю частини надавалася всяляка допомога. Фактично ж лікарі-фахівці взяли всю роботу військового лікаря на себе. Подібна «практика» так міцно увійшла в теорію і практику військової медицини, що менталітет сучасного керівника військово-медичної служби, як правило, також не відходить від цієї догми.

Відтак більшість військових лікарів незабаром стали просто пасивними учасниками такої «допомоги». Навіщо виявляти ініціативу, якщо їхні обов'язки виконують безпосередні і старші медичні начальники, лікарі-фахівці госпіталю, санепідзагону?

Разом з тим, незважаючи на численні виїзди у війська, які здійснювалися під тиском вищих медичних начальників, користі від них було мало. Якість лікувальної роботи у більшості військових частин залишалася невисокою. Ліжка в медичних пунктах і лазаретах частин, як правило, пустували. А хворі направлялися в госпіталі, які й без того були перевантажені.

Великі надії на прогресивні зміни в сфері військової медицини поклалися на призначення в 1977

«...замість живої організаторської роботи, кропіткого навчання обмежуються формальною перевіркою окремих питань діяльності військового лікаря і складанням акта», — констатував згодом Ф. Комаров. Таким чином, проблеми військової медицини та підготовки військових лікарів у черговий раз були покладені на госпітальних фахівців.

Констатувати, що спроби реорганізувати військову медицину були марними, дозволяє публікація начальника ЦВМУ МО СРСР генерал-майора медичної служби Е. Нечаєва у Військово-медичному журналі. Так, 1990 року він робить висновок: «...цілі щодо підвищення рівня лікувально-діагностичної роботи в місцях постійної дислокації досягнуті не повною мірою. Діагностична і лікувальна апаратура в медпунктах використовується недостатньо ефективно, повільно знижується кількість дефектів при обстеженні і лікуванні хворих...»

Що ж, власне, запропонував Едуард Олександрович? Вже знайомі шляхи і методи: «невідкладно вжити заходів», «докорінно поліпшити», «перебудувати роботу лікаря в частині», «не плестися в хвості», «виявляти творчу ініціативу»... Що-

правда, з'явилися й більш оригінальні міркування: «останнім часом серед військових лікарів висловлюється думка про необхідність максимально можливого виведення лікарів зі штату частин і створення за їх рахунок окремих гарнізонних медичних установ, які проводитимуть санітарно-протиепідеміологічну, мобілізаційну і постачальницьку роботу, обстеження і лікування хворих».

Проведення експерименту щодо втілення цієї пропозиції планувалося в Прибалтійському військовому окрузі. Однак Радянський Союз розпався, і корисна ідея не знайшла подальшого втілення. Незважаючи на всі зусилля та численні псевдореформи ситуація у військовій медицині не змінилася.

Щоправда, в роки перебудови почали з'являтися «свіжі» думки щодо зміни становища військового лікаря. У публікаціях кінця 80-х років порушувалося питання про надання йому більшої самостійності. Так, начальник медичної служби космодрому «Плесецьк» полковник медичної служби М. Скачков пропонував: «Ефективною робота військового лікаря щодо наведення санітарного порядку в частині... стане тоді, коли йому будуть надані реальні права, які дозволили б штрафувати після попередження злісних порушників на об'єктах продовольчої й іншої служб незалежно від військового звання і по-

сади. Скажімо, військовий лікар, маючи спеціальну книжку встановленого зразка, вносить у неї призвище порушника і суму штрафу, а відкритий талон віддає начальнику фінансової служби частини для утримання з грошового постачання певної суми». Пізніше Скачков пропонував внести зміни в положення Статуту внутрішньої служби, відповідно до яких командир частини повинен відповідати за стан здоров'я особового складу. Як приклад наводив один із епізодів: «Коли в частині все нормально, тобто коли рівень захворюваності низький, відсутні травми, групові випадки інфекційних хвороб, про медичну службу командир згадує лише тоді, коли на стрільбищі відсутній медичний працівник або в ідальні виявлені грубі порушення санітарно-гігієнічних норм і правил. Якщо ж виникає, наприклад, спалах гострої кишкової інфекції, то лікаря звинувачують в першу чергу, хоча насправді він не має дієвих засобів впливу на працівників продовольчої служби».

Про необхідність проведення реформ у військовій медицині стали відверто говорити і в арміях інших країн пострадянського простору. Так, аналізуючи підсумки роботи медичної служби за 1998 рік, начальник ГВМУ МО Російської Федерації генерал-полковник медичної служби І. Чиж дійшов невтішних висновків: загальна захво-

рюваність у збройних силах зросла на 14%, випадки звільнення рядового складу через хвороби і травми — на 21,4%, офіцерського складу — на 14,9%. Ці дані змусили констатувати: «...ситуація... вимагає глибокого аналізу з метою обґрунтування змін системи охорони здоров'я військовослужбовців».

При цьому начальник ГВМУ МО Російської Федерації підкреслював, що «залишається не вирішеним одне з найголовніших управлінських завдань: забезпечення систематичного і планомірного контролю за діяльністю військової ланки медичної служби». В наступних публікаціях начальник ГВМУ пропонував підпорядкувати військово-медичну службу видів ЗС РФ, у тому числі частин і з'єднань Ракетних військ стратегічного призначення, Космічних військ єдиному органу управління — ГВМУ МО Російської Федерації, а військову медицину залишити у підпорядкуванні видів збройних сил та родів військ.

Але в такому разі військовий лікар, який знаходиться в подвійному підпорядкуванні, буде ще далі «відкинутий» від госпітальної медицини та можливості працювати в полі зору старших колег, залишаючись наодинці зі своїми проблемами... і з командиром частини — не завжди хорошим порадником.

З огляду на це, логічним є висновок начальника ГВМУ МО РФ у 1994 році: «Сказане змушує нас критично переосмислити доробки медичної служби, по-новому поставитися до її ролі і місця у вирішенні державної проблеми збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців. Очевидно, з одного боку — настав час дати оцінку реальному внеску у вирішення цієї важливої проблеми і командирів, й інших посадових осіб, посилити відповідальність командирів, фахівців служб матеріально-тилового забезпечення і комунальних органів за стан здоров'я військовослужбовців. З іншого боку — необхідно переглянути роль і місце медичної служби у вирішенні цих проблем».

Досвід свідчить, що навіть при задовільному матеріально-побутовому забезпеченні військ здоров'я військовослужбовців може страждати через несприятливий вплив на них соціального середовища, яке формується в частині не без участі командирів. Командири частин і під-

У Радянській армії значну частину службового часу військовий лікар витрачав на санітарний нагляд. Натомість загальний санітарний стан у частині не поліпшувався.

розділів нерідко відчужуються від солдатської маси, не переймаються деталями солдатського побуту, умовами військової праці. Все частіше пропонується впливати на таких посадовців, застосовуючи міру юридичної відповідальності не лише за боєздатність і моральний стан особового складу, а й за його здоров'я. А функцію контролю за діяльністю командирів щодо забезпечення умов для збереження здоров'я військовослужбовців і навіть право застосовувати санкції щодо командира — покласти на лікаря. Необхідно відмовитися від усталеної практики, коли функція контролю, яка покладається на лікаря частини, як правило, трансформується в притягнення до відповідальності самого ж контролера.

Тож чи може лікар частини в існуючій системі військової охорони здоров'я, перебуваючи в підпорядкуванні командира частини, накладати на нього будь-які санкції чи порушувати питання про притягнення його до відповідальності? Відповідь зрозуміла. Але питання можна поставити інакше: може, настав час змінити систему військової охорони здоров'я, вивести лікаря частини з підпорядкування командира, як це заведено в розвинених країнах світу? Відповідь також зрозуміла. Але чому ми цього не робимо?

Замість того, щоб змінити становище військового лікаря, керівники Військово-медичного управління Російської Федерації знову закликають його наполегливо працювати над поліпшенням матеріально-побутового забезпечення особового складу, зосередити всі зусилля на профілактиці найбільш пошире-

Слід відмовитися від порочної практики, коли функція контролю, яка покладається на лікаря, згодом трансформується в... притягнення його до відповідальності.

них у військах хвороб і травм. Виявляється, медична служба зобов'язана активно брати участь у проведенні занять з кухарями щодо виконання санітарних правил приготування їжі, знайомити кожного чергового їдальні з вимогами щодо підтримання санітарного порядку на кухні та в обідньому залі. Чи можна в такому разі військовому лікарю сподіватися на позитивні зміни в умовах служби, а суспільству — на здорову, а не хвору армію, якщо у керівників медичної служби склалося таке уявлення про роль і місце лікаря частини?

Більш докладне відтворення стану справ у військово-медичній службі не української, а радянської і

російської армій обумовлено тим, що багато спільного у нас залишилося від колишніх радянських збройних сил і військово-медичної служби тих часів. Більшість її вихованців, особливо організаторів медичної служби, живуть старими уявленнями, незважаючи на те, що завіса, яка раніше закривала доступ до досвіду розвинутих країн, уже піднята. І ми маємо можливість знайомитися з іншими системами військової охорони здоров'я. Багато чого ми й досі робимо за прикладом «старшого брата», за інерцією, за звичкою. Становище, яке склалося в російській медичній службі, немов відображення у дзеркалі нинішньої ситуації в армії українській.

Коментар начальника Науково-дослідного інституту проблем військової медицини полковника медичної служби В. Варуса:

Якими б досконалими не були форми системи охорони здоров'я у збройних силах, їх удосконалення завжди залишається актуальним завданням. Тим більше, що 90 відсотків проблем охорони здоров'я військовослужбовців вирішуються на рівні військової ланки. Зважаючи на те, що збереження здоров'я залежить на 50 відсотків від умов життя та праці, на 30 — від особливостей спадковості і лише на 20 — від якості медичної допомоги, стає зрозумілим величезне значення ефективного виконання контролюючих функцій медичними фахівцями. Очевидним є також і те, що безпосереднє підпорядкування медичного працівника командирі, посадовій особі, дії якої він повинен контролювати, істотно знижує не лише ефективність профілактичної роботи, а й роботи самого лікаря.

Тому рішення про виведення лікаря з подвійного підпорядкування і залишення його під керівництвом лише старшого медичного начальника сьогодні видається цілком логічним і доцільним кроком. Важливим є й те, що реформа системи охорони здоров'я Збройних Сил України вимагає не лише впровадження нових форм управління та взаємної підпорядкованості, а й зміни свідомості командирів у ставленні до військових медиків. У зв'язку з цим з'явилася необхідність розглядати ключові питання організації медичного забезпечення та практичної діяльності військових лікарів у частинах по-новому — з соціальних, економічних і навіть політичних позицій.

ЛЕЙТЕНАНТ–2007:

КОЛИ СЛУЖБА В РАДІСТЬ...

Молодих офіцерів, які виявляють бажання звільнитися з війська, останнім часом стає дедалі менше

Ще рік тому, перебуваючи у військових частинах, мені неодноразово доводилося чути від командирів, що молоді офіцери не хочуть служити... Мовляв, випускників вищих військових навчальних закладів не влаштовують існуючі соціальні гарантії і низький рівень грошового забезпечення. Не дивно, що багато хто з них писали рапорти на звільнення.

Чи змінилася ситуація на краще? Відповідь на це запитання — у нотатках кореспондента, який нещодавно повернувся з відрядження в уславлену 24-ту окрему механізовану бригаду.

Почну з того, чим, можливо, мав би закінчити матеріал. Нарешті за 15 років існування українського війська його не хочуть залишати молоді офіцери — сьогодні лейтенанти хочуть служити!

У липні–серпні в бригаду прибули 34 випускники вищих навчальних закладів, і жоден з них не висловив бажання звільнитися з лав Збройних Сил.

На сьогодні всі вони прийняли посади і служать сумлінно — констатує тимчасово виконуючий обов'язки командира 24-ї омбр майор Валерій Залужний і наводить таке порівняння: коли минулого року в бригаду прибули 94 молодих лейтенанти, вісім із них при першій же бесіді висловили бажання звільнитися.

Так що змінилося з того часу? Що змінило думку молодих офіцерів

на користь їхнього майбутнього саме у Збройних Силах?

Передусім, це підвищення грошового забезпечення. Погодьтеся: матеріальний фактор сьогодні є одним із головних і дієвих як при виборі професії, так і при наданні переваг тій чи іншій роботі. Істотне підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України тут таки відіграло вагомую роль.

— У минулому році лейтенант, який прийшов до нас після закінчення навчального закладу, на посаді командира взводу отримував не більше 700 гривень. Через рік, коли його вислуга років «перевалила» за п'ять «календарів», його ставка збільшувалася гривень на 100, не більше. Цьогорічні випускники вже у жовтні отримали 1600–1700 гривень. І це справді пристойні гроші як для районного центру, — зазначає командир батареї капітан Олексій Андріяш.

Такої ж думки і самі лейтенанти. Командир взводу управління розвідувальної роти — випускник Одеського інституту Сухопутних військ

Денис Ковальчук розповів, що в серпні він отримав близько 500 гривень, у вересні його грошове утримання складало вже 1200 гривень, а в жовтні — «повні» 1600 гривень. На його переконання, і з цим погоджуються всі, ці гроші є доброю мотивацією до служби в армії.

А що ще схиляє сьогодні лейтенантів до служби? Невже вони вірять у ще один дуже хороший, що правда, за часів радянської армії, стимул — можливість отримати власне житло?! Як це не «ріже» вуха, але так! І, за словами тимчасово виконуючого обов'язки командира бригади майора Валерія Залужного, на це є всі підстави.

— Стояти 15 років у черзі на житло, або, як у Києві, все життя — у нас не доведеться, — запевняє Валерій Федорович. — Я як голова житлової комісії можу сказати, що зараз гарнізонна черга налічує 163 особи. До кінця цього року нам повинні закупити 37 квартир. Крім того, є фінансування на добудову однієї незакінченої споруди і переобладнання двох казарм під житло для військовослужбовців. Ці роботи планується провести протягом 2008–2010 років. Отже, до кінця 2010 року ми маємо можливість забезпечити житлом 140 військовослужбовців і членів їхніх сімей.

А де зараз живуть прибулі лейтенанти? Зазначу, що хвилюватися їхнім батькам нічого. До їхнього приїзду тут готувалися. Молодим офіцерам були підготовлені місця в гуртожитку. Познайти з умовами, які тут створені, показати кімнати і розповісти про переваги проживання саме тут, а не на квартирах у місті запропонувала завідувачка офіцерського гуртожитку № 2 Яворівського гарнізону Наталія Семчишин.

— Цей гуртожиток — після капітального ремонту. Переобладнані кімнати стали більш комфортабельними, вікна замінили на пластикові, нова сантехніка, кухні, на кожному поверсі — побутові кімнати.

І справді, прогулявшись гуртожитком, я був приємно вражений: свіжа побілка і чистота, душові кабінки на кожному блоці і окремо умивальник у самій кімнаті (вони, до речі, у блоці — дво- і тримісні), тут же м'які дивани, на кухні — нові газові і електричні плити, а в побутових кімнатах — пральні машини відомої німецької фірми.

— Щоправда, не все так добре, як здається, — розвіяла мої перші враження завідувачка гуртожитку. — Зокрема, у гуртожитку немає жодного телевізора, бракує холодильників і стільців.

За словами Наталі Семчишин, 310 лейтенантів, які цього року прийшли в бригаду, обрали проживання у цьому гуртожитку. Адже поряд з хорошими умовами життя тут помірні ціни — 130 гривень на місяць з одного мешканця. У цю суму, до речі, окрім користування водою та електроенергією, входить щоденне прибирання в кімнаті та заміна постільної білизни кожні десять днів. Для порівняння: аби винайняти однокімнатну квартиру в місті, в середньому потрібно щонайменше 80 доларів.

Оптимізму лейтенантам додає ще й можливість нормального кар'єрного росту. Зазвичай служба в «залізній» — це трамплін до вищих посад.

У славнозвісній «залізній» свого часу розпочинав офіцерську кар'єру і я. Це був рік 1998-й, але добре пам'ятаю, що тоді карою для всіх офіцерів був ненормований робочий день. Люди працювали від 6-ї ранку до 11-ї вечора. І таких навантажень офіцери, особливо молоді, не витримували, страждали і сім'ї тих, хто, надриваючись, «тягнув лямку». А як сьогодні виконується в частині розпорядок дня? Коли приходять офіцери на службу і повертаються додому? Це запитання, щоб не отримати заздалегідь «потрібну» відповідь, адресую дружині лейтенанта — Марині Гупі.

— Як правило, чоловік йде на службу на восьму ранку, обід у нього з 14-ї до 16-ї години, а ввечері приходиться о сьомій. Коли заступає відповідальним, а це буває раз на три-чотири дні, то йде на шосту, а ввечері приходиться після десятої.

— Перший місяць служби лейтенанти взагалі не залучаються до будь-яких нарядів — з ними проводиться місячник молодого лейтенанта. Згодом ще півроку вони не допускаються до несення варті, а також не стоять у наряді по КПП і черговими по частині. У нічний час черговими по ротах заступа-

ють контрактники, — говорить Валерій Залужний.

І ще один плюс. Оптимізму лейтенантам додає і можливість нормального кар'єрного росту. Зазвичай служба в «залізній» — це трамплін до вищих посад. Цього року практично змінилося все командування бригади, на посади прийшли і деякі нові командири батальйонів, відповідно «потягнулися» кращі командири взводів-рот.

— Ми розуміємо, що тут все залежить від нас, — говорить випускник Харківського інституту танкових військ, а нині командир танкового взводу лейтенант Яків Завацький. — В особистій бесіді з командиром бригади полковник Володимир Труновський зазначив: «Як себе зарекомендуєте, так у вас і

підє служба!» Допомагають на перших кроках офіцерського становлення безпосередні командири.

До речі, деякі молоді лейтенанти не тільки розуміють ці життєві істини, а вже й встигли зарекомендувати себе добре підготовленими офіцерами під час нещодавнього командно-штабного навчання «Артерія — 2007». Зокрема, це командир зенітно-ракетного взводу лейтенант Сергій Колесник і командир польового вузла зв'язку лейтенант Олександр Бут.

Втім, за словами командирів різних рівнів, чимало лейтенантів, які приходять у підрозділи після навчання, є «нульові» у своїй фаховій підготовці.

— Про що можна говорити, коли офіцер, який закінчив автомобільний факультет одного із престижніших вузів, не може показати, де знаходиться радіатор. І цей «фахівець» призначений командиром взводу по ремонту автомобільної техніки! Як з ним працювати?! — скаржиться командир ремонтно-відновлювального батальйону підполковник Володимир Семчишин.

Але це тема вже іншого матеріалу.

Віталій СТЕЧИШИН

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

БУДИНКИ ОФІЦЕРІВ ПОДАЮТЬ «SOS»

Чимало приміщень, в яких нині розміщені військові заклади культури, побудовані ще в XIX столітті і конче потребують капітального ремонту

«Бійці культурного фронту», ледь дізнавшись про довгоочікувану новину — розпорядження Міністра оборони України щодо обстеження військових закладів культури та приведення їх у належний стан, сподівалися, що невдовзі нагальні проблеми, пов'язані з ремонтом цих будівель, будуть вирішені. Адже так конкретно це питання не розглядалося з часів створення Збройних Сил України.

...У відділі гуманітарної підготовки та культури Соціально-психологічного управління Головного управління особового складу Генерального штабу ЗС України висить на стіні мапа, на якій позначено військові заклади культури. Ще до недавня цих осередків було близько сотні, а нині їхня кількість становить заледве третину. До того ж майже половина з них перебувають в аварійному стані.

Підполковник Ігор Карпунь — старший офіцер відділу гуманітарної підготовки та культури соціально-психологічного управління ГУОС Генерального штабу ЗС України розповідає, що серед приміщень, у яких нині розміщені війсь-

кові заклади культури, є такі, що побудовані ще в XIX столітті. Будинки офіцерів Західного ОК у Львові споруджений у 1853 році, гарнізонний будинок офіцерів у м. Рівному — в 1867-му, а 8-й гарнізонний будинок офіцерів у Сімферополі — в 1898 році. Вони «пережили» Першу і Другу світові війни. Значна частина військових закладів культури працює в приміщеннях, збудованих у 30-х — 50-х роках минулого століття. Всі вони потребують ремонту, і не «косметичного», а капітального.

Протягом квітня 2007 року за дорученням Міністра оборони України компетентні комісії у складі КЕВ і КЕЧ районів, начальників

гарнізонних будинків офіцерів і командирів військових частин провели обстеження військових закладів культури з метою визначення обсягів виконання необхідних ремонтних робіт. На підставі одержаних даних Головним квартирно-експлуатаційним управлінням Збройних Сил України та Департаментом фінансів Міністерства оборони України підготовлено План виконання ремонтних робіт у гарнізонних будинках офіцерів та клубів військових частин у 2007–2008 роках в рамках реалізації Комплексної програми гуманітарного і соціального забезпечення у Збройних Силах України.

Згідно з цим документом, затвердженим Міністром оборони України Анатолієм Гриценком 29 травня 2007 року, всього треба відремонтувати 122 заклади культури Збройних Сил України. Із них капітально — 6 гарнізонних будинків офіцерів та 6 клубів військових частин. Решта споруд (27 будинків офіцерів і 83 клуби військових частин) підлягають поточному ремонту.

Загальна вартість робіт, які необхідно виконати, становить 6953,4 тис. гривень. Із них 4874,2 тис. — витрати на капітальний ре-

монт військових об'єктів культурного призначення із загального фонду і 2079,2 тис. гривень — на поточний ремонт цих споруд за рахунок коштів, отриманих від господарської діяльності цих закладів. Відповідальними за виконання ремонтних робіт є начальники квартирно-експлуатаційних установ МО України.

Отже, якщо «поталанило» потрапити до списку тих 12 військових закладів культури, які запланували відремонтувати капітально, їхнім керівникам можна бути спокійними — кошти на ремонт рано чи пізно будуть. А решту (110 приміщень), в яких передбачається зробити поточний ремонт, треба ремонтувати власним коштом, проявляючи при цьому неабияку винахідливість.

Та як би там не було, а справа вже зрушила з місця. За словами начальника групи поточного ремонту відділу експлуатації казарменно-житлового Управління експлуатації ГоловКЕУ ЗС України підполковника Сергія Чагарного, уже виділено кошти із загального фонду на капітальний ремонт 31-го гарнізонного будинку офіцерів у Новоград-Волинському. У минулому році там відремонтували дах приміщення, на черзі — ремонт системи теплопостачання.

У 2008 році заплановано капітально відремонтувати гарнізонні будинки офіцерів у смт Гончарівське, Озерне, Вакуленчук та в містах Мелітополі й Самборі. Окрім того, за рахунок загального фонду будуть відремонтовані клуби військових частин у Києві, Миколаєві, Севастополі, Івано-Франківську, Дубно та Керчі. На виконання робіт передбачено витратити 720 тис. гривень у поточному році і 4154, 2 тис. гривень — у наступному.

Експлуатаційники дотримуються думки, що керівники військових закладів культури мають активніше брати участь у виконанні поточного ремонту, залучаючи до цієї справи кошти, отримані ними від господарської діяльності, а не сподіватися тільки на КЕВ і КЕЧ. При цьому вони посилаються на те, що кошторисом Міністерства оборони України на 2007 рік для виконання робіт поточного ремонту казарменно-житлового фонду та підготовку до зимової експлуатації

ГоловКЕУ: керівники військових закладів культури мають активніше залучати на ремонт приміщень кошти, які вони отримують від господарської діяльності.

при потребі 106 млн гривень передбачено виділити лише 21,1 млн гривень (8,1 млн грн за загальним фондом та 13,0 млн грн за спеціальним фондом), що загалом становить лише 20 відсотків від необхідного.

Однак у Головному управлінні особового складу Генерального штабу Збройних Сил України категорично не погоджуються з тим, що Планом виконання ремонтних робіт військових закладів культури передбачено: «...поточний ремонт здійснювати за рахунок коштів, отриманих від господарської діяльності». Свою позицію управління аргументують так: основним джерелом наповнення спеціального фонду закладів культури є діяльність гуртків та курсів, весь дохід від яких спрямовується на оплату праці їхніх керівників та викладачів. До того ж, договори оренди приміщень військових закладів культури укладаються між орендарями та квартирно-експлуатаційними органами. Це означає, що доходи від цієї діяльності надходять на їхні реєстраційні рахунки, а не на рахунки військових закладів культури.

Згідно з наміченим планом за рахунок загального фонду передба-

чено капітально відремонтувати лише 10 відсотків військових закладів культурного призначення. Сподіватися ж на те, що ремонтні роботи будуть зроблені за рахунок спеціального фонду, можуть лише оптимісти-мрійники. Адже якщо, наприклад, якийсь будинок офіцерів отримає внаслідок своєї господарської діяльності певні кошти, він зобов'язаний перевести їх на рахунки квартирно-експлуатаційних органів. І чекати, коли, нарешті, йому виділять кошти на поточний ремонт.

У Головному управлінні особового складу ГШ ЗС України вважають, що план ремонту військових закладів культури на 2007–2008 роки не повністю враховує критичний стан експлуатації цих будівель. І якщо він навіть буде виконаний, проблема остаточно не вирішиться. До того ж залишковий принцип фінансування спричинив ситуацію, що навіть ті мізерні кошти, які були виділені у 2006 році із загального фонду на ремонт гарнізонних будинків офіцерів у смт Озерне (Житомирська обл.) та смт Новоозерне (АР Крим), на їхні рахунки не надійшли.

Людмила ЗАГОРНОЮК

НАДАЄМО КРЕДИТИ

Військовослужбовцям Київського гарнізону, а також громадянам, які мешкають у столиці

- для придбання оргтехніки, меблів;
- навчання, лікування, будівництва;
- ремонт власної квартири

МИ ТУРБУЄМОСЬ ПРО ВАС!

м. Київ, вул. Чистяківська, 2, оф. 221 (ст. м. Святошино)

(044) 332-4528
(044) 404-8246

Відкриваються філіали: Львів, Вінниця, Чернігів, Запоріжжя, Сімферополь, Севастополь

8 років на фінансовому ринку України, бездоганної роботи щодо надання послуг членам кредитної спілки

ЛЦКЗЗСОН №08/1360. А від 22.12.2004 й ДКРРФВТУ

ВІЙНА ПІСЛЯ ВІЙНИ

В історії трапляються дивні збіги обставин. Сталося так, що саме в день, який вважають днем заснування УПА, тобто 14 жовтня, у 1952 році, на XIX з'їзді ВКП(б) у Москві востаннє виступив з промовою Йосип Сталін. Тиран вже мав проблеми зі здоров'ям, а тому його виступ був коротким. Тепер не лишилося і сліду від «національного принципу». Тепер буржуазія продає права і незалежність нації за долари.

Сталін знав, що саме прапор національної незалежності і національного суверенітету майорить у Західній Україні. І даремно за наказами диктатора цю ситуацію прагнули змінити в першу чергу за допомогою військової сили.

Загони УПА контролювали територію площею до 150 тис. кв. км, на якій проживало 15 млн населення. Вони прагнули до утвердження нелегальних національно-державних структур, альтернативних органам більшовицької влади. В 1943–1944 роках загони УПА здійснювали бойові операції проти німецьких військ і поліції та проти радянських партизанів. Ось чому перші згадки про УПА в партійних документах — це вказівки для командирів радянських партизанських загонів, де їм ставилися завдання знищувати загони УПА, засилати до повстанських формувань своїх агентів, щоб розкласти їх зсередини, вести антинаціоналістичну агітацію серед місцевого населення. Зокрема — враховуючи досвід червоних партизанів у боях із загонами УПА, Політбюро ЦК КП(б)У в серпні 1944 року ухвалює рішення передати партизанську дивізію імені Сидора Ковпака до підпорядкування НКВС, маючи на меті її участь у якнайшвидшій ліквідації націоналістичних банд.

Про розмах протистояння у цей період свідчать такі офіційні цифри: з 1944 по червень 1945 року було захоплено 93 610 «бандитів», з'явилися з повинною 40 395.

З другої половини 1945 року за вказівкою центрального проводу великі підрозділи УПА були перетворені у дрібніші, добре згуртовані та озброєні, дислоковані у лісових масивах. Виникла мережа підпільних «бойок» (10–15 осіб) у сільській місцевості. Все це являло серйозну небезпеку для режиму.

До речі, саме з 1944 року ведуть свій літопис сумнозвісний спецгрупи, що чинили насильство і свавілля під виглядом українських повстанців і до складу яких на початковій стадії існування входили переважно представники червоних партизанських загонів (згодом до них почали залучати завербованих колишніх вояків УПА і колишніх представників СБ). Наприклад, на 20 червня 1945 року у західних областях України під виглядом бандерівців діяли 156 спецгруп із загальною кількістю 1783 особи.

Продовжуючи розробляти план боротьби проти збройних формувань УПА і підпілля ОУН, ЦК КП(б)У в лютому 1945 року ухвалює рішення про подальшу діяльність спеціальних груп: «З метою

знищення окремих дрібних бандитських груп так званої СБ і оунівських главарів, за прикладом Волинської області, створювати групи спеціального призначення із бандитів, що явилися з повинною і виявили бажання боротися з бандитизмом».

У липні 1945 року в постанові щодо боротьби з національно-визвольним рухом Політбюро ЦК КП(б)У віддає наказ начальникам обласних управлінь НКВС, командуючим прикордонних і внутрішніх військ НКВС створити спеціальні військові групи. Головна мета цих груп — переслідувати загони УПА незалежно від того, в які райони та області вони будуть рухатися, аж до повної ліквідації цих загонів. А командири таких військових груп були попереджені: якщо вони прогавлять вояків УПА, то будуть за це передані до суду і суворо покарані.

Саме завдяки мобілізаційним заходам партійних органів було проведено акції, які згодом назвали «великою блокадою». Від 1 грудня 1945 року до 10 лютого 1946 року проти ОУН і УПА було проведено 15 562 операції, внаслідок яких знищено понад 4,2 тис. повстанців і підпільників, захоплено в полон і затримано понад 9,4 тис. осіб, причетних до діяльності ОУН і УПА, ліквідовано 130 збройних формувань. Та навіть ці масштабні дії по винищенню українського повстанського руху не дали бажаних результатів.

За даними МВС, на 1 квітня 1946 року налічувалось 479 бойових одиниць та 3735 бійців ОУН і УПА; за даними МДБ на 1 січня 1947 року у збройному підпіллі — 530 бойових одиниць і 4456 бійців. На 3 березня 1948 року у західних областях України було 647 організацій чисельністю 3176 осіб, 188 «бандгруп» чисельністю 1229 осіб і 2019 «бандитів-одинаків» — усього 6424 особи. На 17 квітня 1952 року діяв 71 провід ОУН (160 осіб), 84 бойові групи ОУН (252 особи), а також окремі бойовики (647 осіб). На 21 листопада 1953 року у західних областях України залишалось 15 проводів ОУН (40 осіб), 32 підпільні організації і групи (164 особи), 106 окремих бойовиків — всього 310 осіб. Крім того, на обліку перебували 794 нелегали, з яких 372 були колишніми членами ОУН і УПА. На 17 березня 1955 року в за-

хідних областях України нараховувалось 11 розрізнених бойових груп чисельністю 32 особи, 17 окремих бойовиків, здійснювався пошук 500 нелегалів.

Влада була впевнена у перемозі з огляду на переважаючу силу і чисельність своїх військ. Документи, що стосуються не політичних, а військових аспектів боротьби з українським повстанським рухом, повною мірою відбивають це.

До речі, той факт, що боротьбу з ОУН і УПА вели внутрішні і прикордонні війська, свого часу комуністичною пропагандою замовчувався. Коли під час горбачовської «перебудови» з'явилися згадки про це, один з найактивніших критиків «націоналістичного бандитизму» винайшов таке пояснення: «Залучення окремих військових частин до ліквідації банд ОУН–УПА зовсім не означало, що винищувальні батальйони і групи самозахисту разом з органами Радянської влади не могли самі покінчити з бандитизмом... Йшлося про інше. Участь військових підрозділів у знешкодженні оунівських банд мала на меті припинити подальше кровопролиття, захистити сільських трударів від бандитського терору...»

Проте режим відверто зробив ставку саме на військову силу. Важлива роль відводилася «чекістсько-військовим операціям», спрямова-

ним на пошук і знищення збройних підрозділів УПА. Якщо «об'єкт операції» був відомий, застосовувався метод оточення, якщо ні — метод пошуку у блокованому чи неблокованому районі. Про масштаб цих операцій можна скласти уявлення за переліками, що збереглися. Так, лише у Львівській області підрозділами 88-го стрілецького полку 11-го загону внутрішніх військ-охорони МДБ–МВС СРСР у 1946–1954 роках проведено 511 операцій. На терені Дрогобицької області 13-й загін — 7-й дивізіон ВВ МВС–ВО МВС СРСР у період 1946–1953 років здійснив: 1946 року — 28, 1947 — 20, 1948 — 14, 1949 — 15, 1950 — 17, 1951 — 15, 1952 — 32, 1953 року — 17 таких операцій.

Вражають і цифри щодо кількості задіяних військ. Так, наприклад, 5–6 листопада 1953 року до операції у лісовому масиві на межі Олеського, Підкам'янського і Заболотцівського районів Львівської області з пошуку сховища оунівського керівника було залучено два загони внутрішньої охорони МВС УРСР загальною чисельністю 1500 осіб. На початку листопада того ж 1953 року при проведенні операції з «ліквідації оунівських бандглаварів» у Львівській області було задіяно зведений загін у 2050 осіб. І це, зауважимо, вже 1953 року, коли, за

3 грудня 1945 року по лютий 1946 року загонами НКВС проти ОУН і УПА проведено 15 562 операції, внаслідок яких було знищено понад 4 тисячі повстанців.

У 1944–1952 роках за різного роду «антирадянські політичні злочини» з території Західної України було депортовано понад 200 тисяч осіб.

оцінками самих чекістських органів, «бандгрупи» складалися із 2–3 осіб.

Все це — яскраві приклади методів, якими комуністичний режим також знесилював УПА. До цих методів належали дії розвідувально-пошукових груп, які обшукували населені пункти, залишали «секрети» на шляхах ймовірного пересування підрозділів УПА, відшукували їхні сліди на полях і у лісових масивах. За окремими «бандгрупами», про які була інформація, закріплювалися оперативно-військові групи (ОВГ). Скажімо, лише на ділянці 62-ї стрілецької дивізії ВВ МДБ Українського округу станом на 22 квітня 1948 року було створено 28 ОВГ. Для керівництва цими групами виділялися військові офіцери і оперпрацівники районних відділень МДБ. Для посилення боротьби з УПА створювалися оперативні чекістсько-військові групи (ОЧВГ) у районах, найбільш «вражених бандитизмом».

Як бачимо, це була справжня війна. А де війна, там є жертви.

Ще наприкінці 40-х років повстанський рух відчув серйозну нестачу зброї, амуніції, харчів. У багатьох місцях після розгрому міської і сільської мережі ОУН зменшився її вплив на вояків УПА, бракувало

скоординованості в діях. Дехто з учасників українського визвольного руху піддався закликам уряду УРСР з'явитися з повинною.

З 1947 року почалося реформування підпільних структур. Так, 30 травня Роман Шухевич видав інструкцію, яка повністю зрівняла членів ОУН і УПА. Відтоді ОУН і УПА почали називатися збройним підпіллям (одне важливе зауваження: до того, за підрахунками серйозних дослідників, лише 59 % бійців УПА були членами ОУН). Однак головне командування УПА при цьому не було розформоване. Частина кадрів отримала директиву легалізуватися, проникати у комуністичні структури.

Після загибелі 5 березня 1950 року свого головного командира Романа Шухевича УПА швидко втрачає боєздатність. 24 травня 1954 року МДБ був схоплений наступник Шухевича Василь Кук. І хоча окремі боївки протрималися ще до середини 50-х років, як зазначалося у доповідній записці відділу адміністративних органів ЦК Компартії України «Про стан роботи органів державної безпеки Української РСР» від 18 вересня 1959 року, вже на початку 1956 року було закінчено «ліквідацію збройних банд і організованого

підпілля українських буржуазних націоналістів».

Фінал історичної драми був визначений: військова сила, помножена силою репресивних органів, стала вирішальним фактором упокорення населення, ліквідації опору ОУН і УПА окупаційному комуністичному режимові. Не справили надії керівництва ОУН і УПА на радянсько-американський конфлікт, який дозволив би відродити державність України. Не допомогли і встановлені контакти із спецслужбами США і Великої Британії.

За офіційними даними, у Західній Україні у 1944–1953 роках було заарештовано майже 104 000 «бандитів, учасників ОУН, а також банд-посібного елементу», під який легко підводилися усі підозрювані у зв'язках з ОУН–УПА. За цей же час було виселено (за винятком Закарпатської області) майже 66 000 сімей (203 662 особи). І ще одна надзвичайно симптоматична цифра: у 1945–1953 роках за різного роду «антирадянські політичні злочини» в Україні було заарештовано 43 379 осіб віком до 25 років, зокрема у західних областях — 36 340 осіб.

З 1944 по 1952 рік у західних областях України репресіям було піддано майже 500 000 осіб: вбито понад 153 000, заарештовано понад 134 000, вислано довічно за межі України понад 203 000 осіб.

За офіційними даними, українське підпілля вчинило 14 500 диверсій і терористичних акцій, у яких загинуло не менше ніж 30 000 представників комуністичного режиму, військовослужбовців, місцевих жителів.

І ще раз про цифри. За деякими твердженнями, всього за час, коли Шухевич командував УПА, її бойовиками було вбито: на Львівщині — понад 40 000 осіб, на Волині — 25 700, на Рівненщині — 36 000, на Івано-Франківщині — близько 30 000. Важко сказати, звідки взято ці цифри, адже їх немає в офіційних довідках, підготовлених свого часу. Та якщо навіть взяти наведені дані на віру, вони не йдуть ні в яке порівняння з тими втратами, що їх заподіяв колоніально-адміністративний режим «тубільцям».

Так поставте запитання: чи можна це назвати «громадянською війною»?

З МАЛОЇ КРИХТИ ВИРОСТАЄ ПРАВДА

У селі Крихівці на Івано-Франківщині відкрито перший в Україні спільний меморіал воїнам УПА і солдатам Червоної Армії

Політики, які, згідно своїх прес-релізів, життя кладуть на вівтар Української Державності і добробуту українського народу, майже не звернули увагу на подію, як я вважаю, планетарного значення. На початку осені у селі Крихівці, що на Івано-Франківщині, відкрили перший в історії України спільний меморіал воїнам Української Повстанської і Радянської армій.

Логіка крихівчан — логіка здорового глузду, здорової моралі, гуманна людська логіка: пам'ятник, увінчаний двома меморіальними дошками, вшановує всіх без винятку загиблих земляків — і тих, хто воював за волю України в УПА, і тих, хто визволяв Батьківщину в лавах Радянської Армії...

У далекому гуцульському селі ухвалили крок, гідний за значенням своїм для української землі історичних рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй: не ділити солдатів за мірками політичних розбратів, а вшанувати героїв — як людей, які загинули за волю України зі зброєю в руках...

Селянам крихівних Крихівців належать слова і думки, яким варто навчитися всім, хто сьогодні бігає під прапорами різних гатунків і кольорів, забуваючи про віковичну правду материнського прапора державного.

Мудрість народну простими словами виклав крихівський сільський голова: «Ми — перші в Україні, хто таке зробив. Я закликаю всіх українців до об'єднання. Не робім собі, як то кажуть, самі межі собою ворогів. Збудувати державу можна лише об'єднавшись... Так склалося, що мого батька забрали в 40-му році до лав Радянської Армії, а два його брати пішли воювати в УПА.

Але пройшли роки — і вони зійшлись. І ніхто не ворогував... Вони з розумінням поставилися до минулого. Адже ми всі носимо одне прізвище — Україна...»

Селяни назвали пам'ятник, знову ж таки, звичайними, але державницьки грамотними словами, які варто викарбувати на всіх меморіалах нашої надмірно щедро політої солдатською кров'ю землі: «Борцям за волю України».

Місце під історичний меморіал було визначено ще 15 років тому — у 1992-му...

16 імен воїнів УПА і січових стрільців... А за лічені кроки — 44 імені солдатів Армії Радянської.

І — жодної межі...

І вічний спокій мудрості і примирення...

Найдивовижнішим у цій меморіальній історії є спостереження, яке лежить просто на поверхні. Поки окремі політики стверджують, що українське суспільство ще не доросло до спокою і примирення, у невідомому дотепер селі, котре не кожен з високоповажних патріотів з першого разу знайде на мапі, під зорепадом чумацьких шляхів уночі і свіжим подихом карпатських вітрів удень, громада села виросла до саме ось такого — справедливо-го перед вічністю і світом! — рішення усіх проблем...

І тоді окреслюється висновок: суспільство і мудрість починаються у селі?.. Суспільство і мудрість держави починаються у серцях тих, хто оре розірвану політиками на Захід і Схід землю?.. Суспільство і мудрість держави живуть у душах тих, хто щоденною працею вже заорав на ній межу між українцями, загиблими за волю України.

У далекій Іспанії поховали франкістів і нефранкістів на одному цвинтарі — і одразу примирили дві Іспанії. Не зводили роками і десятиліттями старих рахунків і прорахунків, а залишили їх у минулому. Усіх... На одному цвинтарі. І лише тоді суспільство спромоглося рухатися вперед!

Правда про війну і правда про минуле давно переплелися у нас так, що правда про майбутнє полягає у примиренні. Навіть якщо примирення — на цвинтарі, у меморіалі, у пам'ятнику, такому, як у Крихівцях. Пам'ятнику українцям минулого — від українців майбутнього... Заради пам'яті і примирення тих, хто потім покладає квіти до цих меморіалів.

Можливо, нашій державі потрібний мораторій — мораторій на пам'ятники. Щоб будувати могли лише ті меморіали, котрі послугують національному державному примиренню. На превеликий жаль, нині наші пам'ятники нікого не об'єднують і не мирять. Згадати лишень варті найстрашнішого каяття бійки навколо пам'ятника самому Кобзареві у березні відомого року, коли українці топтали по українському державному прапорі, по українських законах...

Спільні пам'ятники — спільна пам'ять...

Немає спільних пам'ятників — немає спільної історії, немає спільної історії — немає спільної України.

Усі вони, ті та й інші — воїни і воляки — солдати-українці! — наші...

І в цьому — істина одвічна і віковична... І правда українська.

З малої крихти виростає правда. Про наше минуле і майбутнє. Біль — без сліз, пам'ять — без ненависті...

І вона полягає у спокійному і мудрому погляді на минуле. Погляді, без якого неможливе і мудре майбуття.

Микола ГУЦУЛЯК

«Покрий нас чесним Твоїм Покровом і визволи нас від всякого зла...»

**14 жовтня вважається днем молитов за
всіх, хто загинув за волю й державність
України, а також Днем Українського
козацтва та УПА**

Свято Покрови Божої Матері пов'язане з подією, яка сталася на початку X століття у Візантійській імперії у Влахернському храмі, коли православний народ ревно молився Богу про позбавлення від лютого ворога — турецького війська, яке вже загрожувало Константинополю. Блаженний Андрій стояв біля амвона і благав Всевишнього і Божу Матір про спасіння міста і всієї країни. І раптом він побачив незвичайне видіння: Пресвята Богородиця у супроводі Іоанна Хрестителя і апостола Іоанна Богослова та багатьох ангелів і святих зайшла у вівтар і довго молилася, а потім, знявши покривало зі своєї голови, схилила його над присутніми в храмі.

Того дня люди раділи, сподіваючись на допомогу Цариці Небесної. І їхні сподівання справдилися — вороги були переможені. Відтоді Православна церква урочисто вшановує це чудо, коли воно сталося — 14 жовтня. Своїми молитвами віруючі благають Пресвяту Богородицю: «Покрий нас чесним Твоїм Покровом і визволи нас від всякого зла, молячи Сина Твого, Христа Бога нашого, спасти наші душі».

В Україні свято Покрови набуло особливого статусу — воно стало проявом вдячності народу Божій Матері за її ласку. Адже з незапам'ятних часів переказували, що Богородиця взяла наш край під свою опіку. В «Киево-Печерському Патерику» вказується, що преподобний Стефан, ігумен Києво-Печерського монастиря, заснував у Києві Кловський монастир і спорудив там на честь Влахернського дива кам'яну церкву Пресвятої Богородиці. Вона однією із перших в Україні стала називатися храмом Покрови.

Напередодні цього свята люди дотримувалися посту й не працювали. Вважалося, що того, хто впродовж 10 років постуватиме в п'ятницю напередодні Покрови, омине нагла смерть у вогні, на воді, в дорозі та на війні.

Особливе вшанування Покрови Пресвятої Богородиці відображено в народних уявленнях про традиційний жіночий головний убір — хустку. Її наявність чи відсутність, колір, спосіб пов'язування, поєднання з іншими головними уборами в давнину визначало соціальний статус жінки.

Заплетена коса, прикрашена стрічками і вінком, сприймалася як ознака цнотливості й дівочої краси. Тому складовою частиною весільного ритуалу було покривання голови нареченої хусткою. Вона схиляла обличчя над хлібом, а мати і свекруха трічі опускали й підіймали над нею барвисту хустку, тримаючи за кінці. Відтак знімали з нареченої весільний вінок і пов'язували хусткою її голову. Відтепер вона повинна була «завиватися» покривом. З'явитися заміжній жінці на людях з «відкритою» головою, «засвітити волоссям» було недопустимо. Чим старшою ставала жінка, тим суворішими були заборони. Якщо молодиці могли носити кольорові хустки, то літнім жінкам і вдовам були дозволені лише темні.

Значно поширився культ Покрови за часів Гетьманщини. Тоді в Києві спорудили дві Покровські церкви. На Запорозькій Січі діяв Покровський храм, в якому зберігалася чудотворна ікона Покрови Божої Матері. Запорозькі козаки вважали святу Покрову своєю захисницею і покровителькою. Існує переказ, що після зруйнування Січі російськими військами в 1775 році козаки, які вирушили за Дунай, взяли з собою чудотворний образ Пресвятої Богородиці. Але Українське козацтво, попри всі трагічні повороти історії України, залишилося незнищеним, непереможеним. Воно стало виявом немирущості українського народу. Через віки й роки зберігся місток єдності між легендарними запорозькими лицарями та їхніми нащадками — тими, для кого сенсом життя є вільна й незалежна, економічно міцна й духовно багата Україна.

Історія свідчить, що духовні цінності, лицарські якості були провідними, доленосними у свідомості наших предків і що козацтво, як суспільне і духовне явище, існувало в різних формах ще за часів Київської Русі. А перша документальна згадка про козаків датована 1495 роком у листі литовського князя Казимиrowича до кримського хана Менглі Гірея.

Через 222 роки після ліквідації Запорожжя російським самодержавством наукова управа Українського козацтва здійснила обряд відродження Запорозької Січі. Там була виставлена козацька варта, сторожові пости, створені козаць-

Вважалося, що того, хто впродовж 10 років поштуватиме в п'ятницю напередодні Покрови, омине смерть у вогні, на воді, в дорозі та на війні.

кі застави православних лицарів України Костя Гордієнка, Пилипа Орлика, Івана Сірка та інших. 14 жовтня стало днем молитов за всіх, хто загинув за волю й державність України, Днем Українського козацтва.

Відродження козацтва — це не лише повернення до етнографічних реалій та цінностей. У сучасних умовах козацької організації розвиваються як громадські патріотичні об'єднання громадян України.

Відроджене козацтво ставить собі за мету здійснювати духовний, фізичний та військово-спортивний вишкіл патріотичної української молоді, її релігійне та правове виховання. Основним із своїх завдань українське козацтво вважає підготовку молоді до військової служби, до готовності, на випадок потреби, відстояти державність, незалежність, непорушність кордонів своєї Батьківщини.

За роки незалежності України створена низка дитячих та юнацьких товариств і об'єднань: Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ», Товариство юних козаків «Щире братство», Всеукраїнська

дитяча і юнацька організація «Молода Січ», Всеукраїнська дитяча громадська організація «Козаченьки», Громадська козацька дитяча організація «Троєщинська Січ». У них ведеться різноманітна виховна та військово-спортивна робота серед юних козаків. Вони навчаються верховій їзди, стрільбі з лука, володінню списом, шаблею та іншими видами козацької зброї. Вчать плавати, керувати човном, долати перешкоди тощо.

Нині український народ здобув можливість розвивати свою національну самобутність в усіх проявах життя, стверджувати оригінальність своєї культури, духовності природне право на пізнання та реалізації своєї сутності. І нащадкам волелюбних лицарів треба докласти всіх зусиль для утвердження козацьких виховних традицій — невід'ємної складової української ментальності, адаптувавши їх до нової історичної епохи.

Анатолій ПОПОВИЧ,
гетьман Міжнародної організації
«Козацтво України»

Міжнародна Федерація БОЙОВОГО ГОПАКА

проводить
набір хлопців
та дівчат в
групи
вивчення
прадавнього
козацького
мистецтва
двобою

Бойовий Гопак — це система двобою, що ґрунтується на природній для нас, простій та ефективній бойовій техніці. Бойовий Гопак — це гарт душі і тіла, що придається у будь-якій життєвій ситуації. Бойовий Гопак — це тісне коло надійних друзів, разом з якими легко долати усі труднощі і перешкоди.

Тренування проводяться за адресою:
вул. Велика кільцева 3а, спортклуб «Бригантина»
Довідки за тел.: 332-77-47; моб.тел.: 8 067 933 32 44.

Хто і чому виступав за придушення партизанського руху в Україні напередодні Великої Вітчизняної?

Як одна із форм збройної боротьби партизанський рух має глибокі історичні корені. Практика воєн і військового мистецтва знає чимало прикладів, коли ще в давні часи протиборствуючі сторони застосовували прийоми, які згодом отримали назву партизанських.

Вітчизняний історичний досвід партизанського руху свідчить про те, що вже в період монголо-татарської навали (XIII–XV ст.), застосовуючи методи партизанської боротьби, слов'янські народи досить успішно чинили опір ворогу. Цей факт мав підтвердження на початку XVII ст., у ході протистояння польським та шведським інтервентам. У XVI–XVII ст. свій слід в історії, з точки зору застосування різних форм і методів «малої війни», залишили й українські козаки. «Запорожці хоробрі і заповзятливі люди, — відзначав у свій час Еріх Лясотта, посол німецького цесаря Рудольфа, — які з дитячих років удосконалюються у військовій справі і прекрасно вивчили ворога — турків і татар... Вони мають власні пушки і застосовують їх з такою майс-

терністю, що зайво окремо наймати й оплачувати пушкарів, як це робиться в інших арміях...»

Помітною була роль партизанів і в російсько-французькій війні 1812 року. Збройний опір ворогу в його тилу вели партизанські формування в західній і центральній частині Росії, а також в Україні, Білорусії, Литві. Характерно, що можливо вперше в історії воєн і військового мистецтва у цей період спостерігається досить тісна взаємодія регулярної армії і партизанських сил, надання їм істотної матеріально-технічної та військової допомоги.

Застосування методів партизанської боротьби на російсько-німецькому фронті в період Першої світової війни практично не спостерігалось.

У мирний час військове міністерство не подумало про її завчасну підготовку, а імпровізація під час воєнних дій, за пропозиціями окремих осіб, не могла дати плідних результатів.

У період Громадянської війни (1918–1921) застосування методів партизанської боротьби досягло небаченого розмаху. На просторах колишньої імперії більшовики та їхні непримиренні класові вороги застосовували їх як ніколи широко, а головне результативно.

Великого розмаху набула «мала війна» в Україні, на Далекому Сході, у Середній Азії. Достатньо згадати про партизанські формування «білого» руху: дивізії отамана Б. Анненкова, «армії відродження Росії» генерала М. Фостикова, кавалерійський загін С. Булак-Булаховича, партизанський загін імені генерала від кавалерії графа Келлера та інших. Помітний слід залишила вона в Сибіру. Саме досвід сибірських партизанів був використаний в період підготовки до партизанських дій у кінці 20-х — на початку 30-х років XX ст. Так, при розгортанні навчальних центрів, а також закладці схованок на західному кордоні

СРСР їхня діяльність піддалася ретельному вивченню.

У першій половині 1921 року селянські партизанські повстання охопили Україну. Калейдоскоп зміни влади, розруха, іноземна інтервенція й окупація, диктатура пролетаріату, надії більшовиків, що «рятуючи державу, селянство піде на розверстку (віддасть хліб. — *Авт.*) без винагороди», не виправдалися. Особливо відомі в історії банди батька Махна, які успішно діяли як проти Червоної, так і проти Білої армій. Кількість учасників тільки у великих загонах, за офіційними даними, сягала 100 тисяч чоловік! Для придушення повсталх радянським урядом був навіть створений Внутрішній фронт.

Основним видом партизанських сил «польовий командир» Махно визначав кавалерію. Уміло застосовувалися такі прийоми маневреної війни, як стрімкість і раптовість атак, захоплювався дух суперництва, хвацькості і сміливості бійців. «Уся махновська «братія», — писав маршал Радянського Союзу Семен Будьонний, — їздила на гарних конях, завдяки чому банди були дуже рухливі і легко уникали переслідування. Частинам Червоної армії рідко вдавалося повністю ліквідувати навіть захоплений зенацька бандитський загін».

З урахуванням досвіду «червоного і білого партизанства», а також закордонних розробок, теорія і практика партизанської боротьби отримала подальший розвиток і удосконалення після Громадянської війни. До наукового аналізу підштовхували і події в азіатських радянських республіках. Розгорнувши боротьбу партизанськими методами, ісламський рух, який отримав назву «басмацтво», затягнувся на десятиліття.

До 1931 року в Україні діяло п'ять партизанських шкіл — три в Києві, а також у Харкові і Куп'янську.

З 1924 року за рішенням ЦК ВКП(б) та за участі М. Фрунзе (нарком по військових і морських справах) і Ф. Держинського (голова ОГПУ) розгорнулася широкомасштабна робота з підготовки до «малої війни», яка включала: видання посібників з тактики партизанських дій; створення особливих партизанських шкіл; розробку спеціальної техніки й озброєння; закладку таємних баз і складів; формування бойових груп. Зокрема, партизанські школи розпочали роботу в Москві, Ленінграді, Україні, Білорусії та інших місцях.

До 1931 року в Україні діяло п'ять навчальних закладів — три в Києві, а також у Харкові і Куп'янську. Існували й філіали, наприклад в Одесі. Загальне керівництво школами в чотирьох випадках здійснювало ОГПУ, в решті — ГРУ РККА.

До кінця 20-х років підготовка партизанських сил в основному була завершена. Навчання пройшли кілька тисяч чоловік. Тільки в Українському військовому окрузі для перекидання повітряним шляхом у тил противника в готовності перебували понад 80 організаторських і диверсійних груп загальною чисельністю понад 600 чоловік. В очікуванні часу «Ч» чимало майбутніх партизанів дислокувалися у прикордонних районах.

Так, крім двох армійських команд мінерів, у смузі Південно-Західної залізниці зі складу прикордонних військ і воєнізованої охорони були задіяні 60 груп (1400 чоловік). Для закладки вибухівки в стратегічно важливих об'єктах у готовності зна-

ходилися 180 мінних труб, отворів і камер. Із залізничників (стрілочників, обхідників, чергових по станціях, машиністів, зв'язківців та ін.) оперативники транспортних відділів ОГПУ вербували агентуру, інформаторів і зв'язкових. На випадок воєнних дій кожний з них отримував окремі завдання.

Таким чином, у 20-х — на початку 30-х років минулого століття діяльність держави з підготовки до партизанських дій у можливій війні була, з одного боку, складовою військової доктрини, з іншого — мала цілеспрямований, продуманий характер. В усіх відношеннях це був виправданий, перспективний крок. На практиці розроблялися, удосконалювалися і реалізовувалися мобілізаційні плани по розгортанню і використанню партизанських формувань, успішно діяла система навчання спеціальних кадрів, матеріально-технічного забезпечення.

Здійснювана в СРСР упродовж майже 10 років робота з підготовки до партизанської війни в середині 30-х років була припинена. Знищили все, що вдалося зробити. Були репресовані практично всі учасники подій, у тому числі керівні кадри РККА, НКВД і партійних органів (Я. Берзін, В. Блюхер, А. Єгоров, В. Примаков, І. Уборевич, І. Якір). Уцілили лише ті, хто був в Іспанії, зокрема А. Спрогіс, С. Ваупшасов, Н. Прокошок, І. Старинов, а також невелика кількість в'язнів, які зуміли зберегти не тільки твердість духу, а й життя, як, наприклад, Дмитро Медведєв.

Хто ж у переддень Другої світової війни знищив радянський партизанський рух, а головне, чому? Найбільш типові пояснення — припинення підготовки до ведення партизанських дій стало можливим тому, що на той час у Червоній армії було досить командирів і політпрацівників усіх рівнів, які в разі необхідності могли організувати перехід військ, насамперед тих, що потрапили в оточення, до організованих і керованих партизанських дій.

Цього, як відомо, не сталося. Причина, зокрема, крилася у военній доктрині СРСР. Спираючись на суб'єктивне сприйняття сили й незламності Червоної армії, вона виключала ведення широкомасштабних бойових дій на території Радянського Союзу. З огляду на це, підготовка до партизанської і підпільної боротьби, з точки зору Сталіна і його найближчого оточення, визнавалася недоцільною, більше того, шкідливою. Декларувалася думка, що у разі війни перемога над ворогом буде досягнута «малою кров'ю», з мінімальними втратами в живій силі і техніці. Ставши світоглядним кредо правлячої верхівки, правдоподібний міф обманював народи СРСР і сіяв серед них ілюзорну переконаність у надійній захищеності країни у разі агресії. Більше того, не викликаючи заперечень, зміцнюваний у свідомості широких мас усіма доступними засобами агітації і пропаганди, він знаходив серед них широку підтримку.

Найбільша ж небезпека крилася в тому, що ця теза в жодному разі не відбивала реального стану справ, а головне — не враховувала співвідношення сил і можливостей протиборствующих сторін. Не були зроблені належні висновки і після радянсько-фінської війни, у ході якої супротивник широко, а головне, досить успішно використовував тактику і прийоми партизанської війни. Після війни колишній начальник Центрального штабу партизанського руху Є. Понамаренко писав: «Помилкові і неправильні установки Сталіна, що при нападі на нас ми будемо воювати тільки на чужій території, призвели до того, що вся робота по узагальненню досвіду партизанської війни в минулому, розробці відповідних мобілізаційних до-

Протягом Великої Вітчизняної війни українські партизани підірвали близько п'яти тисяч ворожих ешелонів, 607 залізничних та понад 1,5 тисячі шосейних мостів.

кументів була згорнута. Це ускладнило організацію партизанського руху в початковий період війни. Партії дорогою ціною довелось виправляти помилки, допущені Сталіним.

Другим, не менш важливим фактором визнання існуючого плану «Д» і його виконання, з точки зору «батька народів», на практиці означало не що інше, як можливість, більше того, неминучість власне війни і як її результат — довгострокової окупації значної частини радянської території. Це, природно, суперечило догмі про знищення ворога в його ж власному «лігвищі». Але й це не було головною причиною.

Маніакальна підозріливість, породжена переконанням, що окрім «армійської змови» існує законспірована, добре озброєна, особливо в Україні, підпільно-партизанська мережа «ворогів народу», яка прагне повалити існуючий режим, змусила Сталіна покласти цьому кінець. Саме в 1937–1938 роках, а не в другій половині 1939-го, як стверджує, підтасовуючи історичні факти, автор відомого «Криголама» В. Резун, підготовку до «малої війни» згорнули остаточно. Вилученню підлягали не тільки матеріально-технічні засоби боротьби, була знищена більша частина учасників описуваних подій. Розформували і спецшколи.

Не затребуваною виявилася і теорія застосування партизанських

сил. Перемогу у разі війни вирішено було добувати на чужій території. Абстрагована від конкретно-історичної обстановки, ця думка захоплювала, тому що мала яскравий, наступальний і переможний характер. Однак у дійсності реалії виявилися далеко не такими, якими їх бачили навіть найбільші песимісти.

Керуючись відповідними закономірностями, учені підраховували ймовірну можливість участі населення загарбаних ворогом територій у Русі Опору. Прогнозується, що через певний час після окупації 10 відсотків люду може стати на шлях колабораціонізму (з них 3% залучаються до активної співпраці з ворогом, 7% — симпатизуватимуть йому). 390% інших — 20% стануть учасниками різних форм боротьби, решта опиниться в позиції очікування. Ці розрахунки, зокрема в Україні, підтвердилися в роки Великої Вітчизняної війни. Говорячи про півмільйонну радянську партизанську армію, слід наголосити: йдеться про патріотів, які, використовуючи всі доступні форми опору німецько-фашистським окупантам, як могли боронили Батьківщину. Згідно з нормами міжнародного права, власне партизанів серед них було майже половина — 220 тисяч. Близько 30 відсотків з них загинули в боях, померли

від ран, хвороб, зникли у гітлерівських катівнях або пропали безвісти. З урахуванням підпільників, остання цифра зростає майже вдвічі. Найбільші жертви мали місце у 1941–1942 роках. У нерівних боях з ворогом гинули партизанські групи, загони і навіть полки. Величезних втрат зазнали і підпільні організації. Чи не головною причиною цього були грубі помилки і прорахунки з боку керівництва держави у передвоєнний період.

Міць партизанських ударів по окупантах змушений був визнати навіть Гітлер. «В оперативних тилових районах сухопутних сил, — згадував він 27 квітня 1943 року в директиві Верховного командування, — діють бандити чисельністю близько 80 тисяч чоловік. А ще чималі їх загони знаходяться у районах, підпорядкованих командуючим військами в Україні й Прибалтиці (йдеться про рейхкомісаріати «Україна» і «Остланд». — Авт.). Останнім часом бандити завдали нам значних втрат... Наказую: 1. Боротьбу з бандитами вважати одним із видів бойових дій військ на фронті... 2. У придушенні їх опору використовувати усі наявні сили і засоби...»

Уже в повоєнний час, повертаючись до подій війни, гітлерівські воєначальники, зокрема фельдмаршали А. Кессельрінг, Е. Манштейн, генерал-полковники Г. Гудеріан, Л. Рендуліч, генерал піхоти К. Тіппельскірх та багато інших змушені були визнати: партизанський фронт був другим фронтом у тилу їхніх військ. Лише один приклад: протягом війни українські партизани підірвали близько п'яти тисяч ворожих ешелонів, 607 залізничних і понад 1,5 тисячі шосейних мостів. «Статистика довела вищість радянської мінної техніки, — підкреслював у свій час західний історик Б. Хольмстон. — Цифри, страшні цифри втрат, є історичним свідченням бойових успіхів партизанів у мінній справі...» Міни були вирішальною тактичною зброєю «малої війни». Лише протя-

Загальні втрати окупантів та їхніх прислужників у «малій війні» з партизанськими загонами на території України становили близько півмільйона осіб.

гом 1943 року німецько-фашистське командування змушене було тримати на окупованій території 400-тисячну армію вермахту і СС. З них 182 тисячі чоловік брали участь у каральних акціях, близько 100 тисяч — в охороні шляхів сполучення, понад 140 тисяч перебували в гарнізонах. Загальні ж втрати окупантів та їхніх прислужників у «малій війні» в Україні становили близько 500 тисяч. «Історія війни, — визнав Лотар Рендуліч, — не знає жодного прикладу, коли партизанський рух відіграв би таку значну роль, яку він відіграв в останній світовій війні... Особливо яскраво намагання зробити партизанську боротьбу невід'ємною частиною всієї війни мало місце у Радянському Союзі».

Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

www.izdatmou.varta.kiev.ua
e-mail: vvuvarta@inbox.ru

ДП МОУ "ВОЄННЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ "ВАРТА"

Поліграфічні послуги:

виготовляємо книги в твердій і м'якій обкладинці, дисертації, автореферати, буклети, візитки, папки, архівні коробки, рекламу, меню, посвідчення, дипломи, свідоцтва тощо;

виконуємо сканування та розробку оригінал-макетів, повнокольоровий, чорно-білий лазерний, офсетний, трафаретний, тамподрук, позолотне і конгревне тиснення, лакування, нумерацію бланків, документів, біговку тощо;

скріплюємо дротом, нитками, термолієм, металевими пружинами.

Видавничі послуги:

підготовка до друку збірників наукових праць, монографій, підручників, посібників, методичних розробок, практикумів, довідників, а також романів, збірок поезій, антологій;

редагування, верстання, послуги дизайнера.

Виготовлення та розповсюдження видавничої продукції: папки, коробки, бланки тощо.

04116, м. Київ, вул. Шолуденка, 27/6
Контактні телефони: 8-(044) 502-55-32, 502-55-30, 502-55-39

«ТРАНЗИТНА» ПІЛЬГА

Право на безоплатний проїзд до місця проведення відпустки і в зворотному напрямку поновлено. Щоправда, сподіватися на його швидку реалізацію військовикам поки що не доводиться

Протягом останніх семи років військовослужбовці та їхні родини були позбавлені права безкоштовного проїзду до місця проведення відпочинку. З прийняттям Верховною Радою нової редакції Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» з 1 січня 2007 року згадану пільгу відновлено.

Придбання квитка до місця проведення відпустки, як і решта передвідпускних клопотів, вважається майже святковою подією у кожній родині. Особливо приємно, якщо хтось із членів сім'ї має пільги і затрати на дорогу не надто навантажують сімейний бюджет. Зрештою, з таких, здавалося б, дрібниць, складається загальне враження про те, як насправді держава піклується про громадян.

До 2000 року серед інших пільговиків, які мали право безкоштовного проїзду у відпустку та в зворотному напрямку, були військовики та їхні родини. Ця норма передбачалася Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», перша редакція якого прийнята Верховною Радою 20 грудня 1991 року.

Механізм надання цієї пільги регулювала Постанова Кабінету Міністрів України № 538 «Про Порядок забезпечення безплатного проїзду військовослужбовців і членів їхніх сімей у чергову відпустку, на нове місце служби та перевезення багажу» від 17 вересня 1992 року. Тим офіцерам, прапорщикам і військовослужбовцям за контрактом, які розпочали службу порівняно нещодавно і тому не користувалися цими пільгами, цікаво буде ознайомитися з деякими положеннями цього документу.

У ньому, зокрема, зазначено, що право на безплатний проїзд військовослужбовців і членів їхніх сімей у чергову відпустку надається: а) особам вищого офіцерського складу і членам їхніх сімей: залізничним транспортом — у вагонах із двомісним купе будь-якої категорії поїзда; повітряним

Протягом останніх років за всі послуги, надані «Укрзалізницею», Міністерство оборони України розраховується вчасно.

транспорт — літаками в салонах першого класу; автомобільним транспортом — в автобусах з м'якими кріслами;

б) особам старшого і молодшого офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби і членам їхніх сімей: залізничним транспортом — у купейних вагонах будь-якої категорії поїзда; повітряним транспортом — літаками в салонах загального класу; автомобільним транспортом — в автобусах з м'якими кріслами.

Зазначені категорії військовослужбовців і члени їхніх сімей мають право на проїзд морським або річковим транспортом, якщо в напрямку сполучення ці види транспорту є єдиними засобами сполучення або вартість проїзду цими видами транспорту менше вартості проїзду повітряним, залізничним чи автомобільним транспортом.

Слід визнати, що з урахуванням розмірів тогочасного грошового утримання військовослужбовців, пільги на проїзд були відчутною допомогою їхнім родинам.

Проте 17 лютого 2000 року законодавці ухвалили Закон України «Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів». Частиною другою цього Закону зокрема передбачено призупинити дію абзацу першого частини першої статті 14 зазначеного Закону («Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». — *Авт.*) в частині забезпечення військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) та членам їх сімей безоплатного проїзду у відпустку.

Таким чином, у питанні надання цієї пільги виникла довготривала пауза. І лише новою редакцією статті 14 Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», запровадженою Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і деяких інших осіб» від 3 листопада 2006 року, право на безоплатний проїзд до місця проведення відпустки і в зворотному напрямку поновлено. Щоправда,

сподіватися на його швидку реалізацію військовикам поки що не доводиться.

По перше, Законом «Про Державний бюджет України на 2007 рік» такі видатки не передбачені. По друге, відповідних змін потребує Постанова Кабінету Міністрів України № 538 «Про порядок забезпечення безплатного проїзду військовослужбовців і членів їхніх сімей у чергову відпустку, на нове місце служби та перевезення багажу».

Як запевнив начальник служби військових перевезень — заступник начальника Центрального управління військових сполучень Збройних Сил України полковник Василь Тарабун, зміни до Постанови вже підготовлені.

Крім цього, фахівцями Міністерства оборони України підготовлений бюджетний запит на наступний рік у сумі 75 мільйонів гривень. Ця сума включає відшкодування за безкоштовний проїзд військовослужбовців та членів їхніх сімей у відпустку, а також перевезення 20-тонного контейнера у разі переведення військовика до нового місця служби.

Алгоритм користування пільгою залишиться без змін. У строковій частині разом з відпускним квитком військовослужбовець отримуватиме військовий перевізний документ, так звану «Форму № 1». На його підставі у касі вокзалу оформлюватиметься квиток на відповідний вид транспорту. Після повернення з відпустки квитки необхідно буде здати до строкової частини.

Наскільки злагоджено працюватиме цей механізм, залежить від своєчасних розрахунків Міністерства оборони з транспортниками. Адже пригадуються не такі далекі 90-ті роки, особливо їх початок, коли придбати квиток за військовими перевізними документами в касах вокзалів було вкрай важко. Оскільки в ті часи обслуговування пасажирів пільгових категорій для перевізників було справою майже благодійною, вони віддавали перевагу «живим грошам», мотивуючи

це боргами не лише військового відомства.

Щоправда, в Центральному управлінні військових сполучень Збройних Сил України запевнили, що в майбутньому таких проблем не виникатиме, адже протягом останніх років за всі надані транспортниками послуги Міністерство оборони розраховується вчасно.

У цій масштабній проблемі залишається ще одне, окреме питання, необхідність відповіді на яке зумовлена тим, що у разі порушення їхніх прав люди у погонах стали частіше звертатися до судових інстанцій.

Отже, чи виплачуватиметься військовослужбовцям компенсація вже за цей рік, оскільки незважаючи на брак коштів Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» пільга на безкоштовний проїзд відновлена вже з 1 січня нинішнього року?

— Щодо цього дійсно склалася двояка ситуація, — коментує начальник відділу методичної роботи та соціально-правового забезпечення Управління правового забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України підполковник Леонід Чуклін. — З одного боку, діє Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», з іншого — Закон «Про Державний бюджет України на 2007 рік». Усі крапки над «і» в цій проблемі розставляє «Бюджетний кодекс України», яким, зокрема, визначено, що головний фінансовий документ держави має перевагу над тими законодавчими актами, якими передбачені пільги.

Тож чи отримають військовослужбовці та члени їхніх сімей реальне, а не «паперове» право на безкоштовний проїзд — покаже час. Адже реалізація багатьох прав громадян України часто-густо залежить всього-на-всього від кількох слів у законі про держбюджет: «при наявності бюджетних коштів»...

Сергій БАСАРАБ

Петро ГРИГОРЕНКО

«У ПІДПІЛЛІ МОЖНА ЗУСТРІТИ ЛИШЕ ПАЦЮКІВ...»

16 жовтня виповнюється 100 років від дня народження відомого правозахисника генерала Петра Григоренка

...Отже, на початок літа 1963 року у результаті ідейно-теоретичної роботи я зміцнився в думці, що треба вдаватися до боротьби з керівництвом КПРС, а не намагатися умилювати його вірнопідданськими проханнями. Але я все ж не зважувався на організовані дії. Я розумів, що створення організації, яку назвуть антирадянською, може коштувати мені голови. Але не це лякало мене. Стримував страх за сім'ю, за дружину, за синів. Те, що їх піддадуть репресіям, у мене не викликало жодних сумнівів. Я був упевнений, що правляча кліка без вагань звернеться до досвіду минулого. І, думаючи про це, я вагався. Не знаю, як довго могло б це тривати, але дріб'язковий випадок порушив рівновагу. В «Комсомольской правде» з'явилася стаття, спрямована проти поета Євтушенка. Як усі подібні статті, вона була виткана з неправди, тенденційно поданої напівправди і безсовісних перекручувань. Євтушенко в той час був моїм улюбленим поетом. Трохи пізніше, коли я відкинув ідею підпільної боротьби і вирішив виступити відкрито, як девіз я обрав три рядки з вірша Євтушенка:

Не сгибаясь, у всех на виду
Безоружный иду за оружием,
Без друзей за друзьями иду.

Нахабний і самовпевнений напад бездарів і негідників на улюбленого тоді (зараз він інший) поета обурив мене до глибини душі, і я буквально за один присід написав дуже різкий і гострий політичний памфлет «Лакейська правда». Відіслав його анонімно з Владивостока. Перша дія потягнула за собою інші. Восени я поїхав у відпустку до Москви, і тут із сином Георгієм ми розпочали організацію «Союзу боротьби за відродження ленінізму». Георгій тоді був слухачем Інженерної артилерійської академії. Організаційна робота цілком лягла на нього. Я взявся за листівки. Менш як за місяць були написані сім листівок, не враховуючи памфлет «Лакейська правда».

Наш «Союз» досить швидко ріс і поширював свої дії за межі Москви, на інші міста. Молодь була задоволена, у мене ж було тривожно на душі. Їдучи по закінченні відпустки, я порадив Георгію тимчасово призупинити розповсюдження листівок, затаїтися.

Десь у середині січня 1964 року я пішов до одного зі входів на завод

«Серп і молот», узявши із собою тринадцять листівок. У нашій родині «13» вважається щасливою цифрою. І я марновірно взяв цю цифру собі в заступники. Розмірковував я і про те, кому їх роздавати – тим, хто на роботу іде чи з роботи повертається. Ті, що йдуть на роботу, здавалося мені, побояться йти з такою небезпечною ношею повз контроль й у робочий колектив, де листівка може випадково викритися. Тому надійніше пропонувати листівки тим, хто йде додому.

А тепер, як пропонувати? Вирішив: тим, хто викликає симпатію. Причому поперед запитати: «Візьмеш листівку?»

Із завмираючим серцем запропонував першому. Так хвилювався, що зовсім не запам'ятав його. Він кивнув. Не зупиняючись, мовчки взяв і непомітно сховав у кишеню. І другий вдало. І третій. Четвертий — невдача. На запитання мотнув похмуро головою і на ходу сховав руки в кишені. Далі знову пішло успішно. Дуже швидко роздав десяток. Спало на думку: «А чи не спробувати на тих, хто йде на роботу?»

Перша пропозиція — невдача. Друга — теж. Гадаю — припинити, дуже ризиковано. От другий, наприклад, проشمигнувши, глянув

Я розумів, що створення організації, яку назвуть антирадянською, може коштувати мені голови. Але не це лякало мене. Стримував страх за сім'ю, за дружину, за синів.

Петро Григорович ГРИГОРЕНКО.

Народився 16 жовтня 1907 року в селі Борисовка Донецької області. Член бюро комсомольського осередку в рідному селі, помічник машиніста; Харківський технологічний інститут, Військово-інженерна академія; Академія Генерального штабу; офіцер Генштабу в управлінні фронтової групи; командир 18-ї окремої стрілецької бригади. У 1945–1961 роках працював у Військовій академії імені М. В. Фрунзе.

7 вересня 1961 року Петро Григорович виступив на партійній конференції Ленінського району Москви з промовою, у якій, зокрема, заявив: «Ми схвалюємо проект програми, у якій засуджений культ особистості, але виникає запитання: чи все робиться для того, щоб це не повторювалося» (він мав на увазі культ особистості Хрущова).

Восени 1963 року Петро Григоренко створив «Союз боротьби за відродження ленінізму», який випускав листівки просвітницького характеру. 1 лютого 1964 року він разом із синами, теж членами «Союзу» (їх у нього було п'ять), був заарештований. Закритий суд. Результат — Ленінградська спеціальна психіатрична лікарня. Виключення з партії, розжалування в рядові.

Вийшовши з лікарні, опальний генерал працює вантажником в овочевому магазині. У липні 1969 року він приїхав до Ташкенту на суд над 31 кримськотатарським патріотом як громадський захисник. Тут він знову був заарештований, і вся його діяльність переривається на п'ять довгих років, які він провів у Черніховській спеціальній психіатричній лікарні.

20 грудня 1977 року фактично відбулася депортація Петра Григоренка: його випустили за кордон на лікування, а потім позбавили громадянства. Помер він 21 лютого 1987 року в США.

майже вороже. Але назустріч білявий, синьоокий, дуже симпатичний хлопчина, схожий на одного з друзів моєї юності — Михайла Пожидаєва, і я, мимоволі посміхнувшись, запитую: «Листівку візьмеш?»

— Давай! — Посміхнувшись, на ходу перехоплює він листівку й іде, помахавши мені нею.

Дивлячись услід йому, я й не помітив, як підійшов літній робітник і простягнув руку за листівкою. Я віддав. І відразу ж вирішив — останню віддам першому, хто підійде. Прямував від заводу високий, інтелігентний на вигляд чоловік, я мовчки сунув останню листівку йому в руки і швидко рушив уздовж високого дощатого забору від заводу. Не встиг пройти і двох десятків кроків, як почув, що мене хтось наздоганяє. Потім пролунало: «Гей, хлопче!»

Я озирнувся. Мене наганяв робітник приблизно мого віку, хоча, може, його старили вуса.

— Це ви до мене? — запитав я.

— Так! Хочу запитати. Ви всі роздали?

— Усі.

— Шкода. Хотілося почитати. — І трохи згодом, уже йдучи поруч: — Не боїшся?

— Набридло боятися. Адже ж колись когось починати треба.

— Вірно, — серйозно підтвердив він. — Однак люди бояться.

Таким чином я з'ясував, що проміслові робітники чекають правдивої інформації.

Між тим моя робота в Генштабі добігала кінця. Що чекає на мене опісля: повернення на Далекий Схід чи нове призначення? Про третє не думав, хоча подумати вже можна було б. Я виявив спостереження за собою і підслуховування квартири. Із цього випливало, що про «Союз» КДБ знає і стежить за ним. Із запізненням прийшла думка, що знають і про машинку, на якій друкувалися листівки. З огляду на це вирішую машинку з Москви вивезти.

Робота в Генштабі завершена, і я одержую розпорядження повертатися до місця своєї служби. Замовив квиток на літак на 1 лютого. Приїхали на автостанцію в будівлі готелю «Москва» хвилин за двадцять до відправлення автобуса. Якись вгодовані молодці — мої попутники — почали активно допомагати нам здати речі, оформити квитки. Зінаїда тихенько сказала мені:

— Придивися. Це, по-моєму, твої провідники.

Хвилин через десять увалився ще один молодець у кошушку, в унтах. Як на Північний полюс. Балакун, «хлопець-другяка». Сам із себе насміхається. «Кореспондент», відраджений на Магадан і Камчатку. На півночі ніколи не був. От і нап'яв на себе усе, що порадили друзі.

На аеродром поїхали зі мною тільки дружина і молодший син Андрій. «Кореспондент» усю дорогу намагався нас розважати. Прощання на аеродромі було сумне. Якось несподівано, раптом усвідомив — як же це далеко: Москва — Уссурійськ. Якби я тільки міг тоді знати, що завтра я буду ще далі — у Москві, на Лубянці, в обіймах КДБ. Але це на думку мені чомусь не спадало. А от Зінаїда, мабуть, відчувала. Вона після збудження на автостанції раптом якось поникла й все ховала очі, пригортаючись головою до мого плеча.

Ось нарешті я в повітрі. Попереду дев'ять годин безпосадочного перельоту і Хабаровськ. Рівно гудуть мотори. Місце моє виявилось в чотиримісній кабіні. «Випадково» там же місця «кореспондента» і ще двох молодців, що допомагали мені в Москві. Всі втомилися, чи що? Але балачки припинилися. Усі сидять мовчки. Я непомітно заснув. Прокинувся, летіли над хмарами. До Хабаровська дві години льоту. Милуюся накопиченням хмар. Час лине непомітно. От і команда: «Пристєбнути реміні». Посадка. Публіка потяглася до виходу. Підвівся і я.

— Куди ви поспішаєте? Нехай виходять, кому спішно, — вигукнув

«кореспондент». При підльоті до Хабаровська він знову забалагурив. Не звертаючи уваги на його бала-си, тихо просуваюся до виходу. Він рухається за мною впритул, безвід-ривно, тримаючи голову над моїм лівим плечем. От ми виходимо на верхню площадку трапа. Я ще не встиг окинути оком прилеглу час-тину аеропорту, а «кореспондент» уже доповідає:

— Це, мабуть, вас зустрічають, товаришу генерал-майор!

— Мене нема кому зустрічати тут, — говорю я.

— Та ні, — не вгамовується він, — он майор напевно зустрічає вас.

Я простежую за напрямком його пальця і бачу коменданта міста Ха-баровська. Він дивиться у мою сто-рону, помахує рукою і посміхаєть-ся явно мені. У сході з трапа він під-дійшов. Відрекомендувався, по-просив квитанції на багаж і передав їх сержанту, що слідував за ним. Мене він запросив у кімнату депутатів Верховної Ради — відпо-чити, поки одержать речі. Доро-гою він доповів, що зустрічає мене за наказом начальника штабу округу.

У повсякденному житті панує неправда, люди не ризикують висловлювати свою незгоду з правлячою елітою, боячись репресій.

Коли я зайшов до депутатської кімнати, там панував дух КДБ. По-середині величезного залу стояв генерал — начальник відділу контррозвідки СМЕРШ. По пери-метру кімнати біля стін невеличкі столики, за якими сиділи слідчі контррозвідки і прокуратури впе-реміж. Тих, що сиділи, було четве-ро. І ще близько десятка стояли групами під стінами залу.

— Петро Григорович, — прого-лосив начальник контррозвідки, — на жаль, мені доводиться із служ-бового обов'язку виконати непри-ємну повинність. От телеграма Ко-мітету державної безпеки. Прочи-тайте її.

Я прочитав: «Є відомості, що ге-нерал-майор Григоренко везе із собою антирадянські матеріали. Обшукати генерала Григорен-

ко П. Г. і, якщо такі будуть знайде-ні, вилучити їх і направити в Мос-кву». Я розписався, що ознайомле-ний з цією телеграмою, і почався обшук. Вилучили тільки друкарсь-ку машинку на тій підставі, що «є відомості про те, що на ній були надруковані антирадянські мате-

ріали». Нічого іншого криміналь-ного в мене не знайшли. Але одно-часно, як потім я довідався, тривав обшук у нашій московській квар-тирі. І там знайшли геть усі листів-ки, що не були розповсюджені. Пі-сля обшуку начальник окружної контррозвідки — сама люб'яз-ність — заявив, що, як це йому ні неприємно, він мусить виконати ще один обов'язок. І він дав мені прочитати другу телеграму: «За-тримати генерал-майора Григо-ренка і зворотним рейсом напро-вити в Москву». І нова «люб'яз-ність»: «Як затриманого я маю право направити вас у КПЗ (каме-ру попереднього затримання), але я не роблю цього, а влаштовую вам нічліг в одній зі службових кі-мнат нашого відділу. Обід для вас замовлений у нашій їдальні».

ОБНАРУЖЕННЮ ЭТО ЛИСТОВИ!
ЕСЛИ ТЫ СЛАБ ДУХОМ — ОСТАВЬ ЕЕ НА МЕСТЕ!
ЕСЛИ ТЫ ПОДЛИМ — СНЕСИ ЕЕ ВЛАСТЬ ИМУЩИМ!
ЕСЛИ ТЫ ЧЕСТНЫЙ И МУЖЕСТВЕННЫЙ ЧЕЛОВЕК —
ВНИМАТЕЛЬНО ПРОЧИТАЙ И РАСПРОСТРАНИ!

Дорогие товарищи!

Роковая историческая случайность привела к власти в нашей стране клас-ку людей, для которых нет ничего святого, которые могут хлестаться чем уго-но, говорить самым революционным франк, обещать невероятнейшие блага и одновременно жесточайшим образом угнетать трудовой народ.

Дайте вспомнить, что они обещали!
Начало их правления (1953 год) было ознаменовано обещанием завалить «ор-фотраку овоцами. Битом они пообещали насыпать нас целыми ведрами. Потом появились обещания с помощью кукурузы прожестить горы мяса и реки моло-ка, обеспечить трудящимся равнообразное и вкусное питание и довести к 1963 году уровень потребления на душу населения до уровня достигнутого в США. Наконец на 22-м съезде нам пообещали рай на земле ровно через... 20 лет. Сейчас нам обещают (уже без указания срока) обеспечить сытую жизнь путем внедрения удобрений и полного земледелия. Обещают, обещают, обеща-ют, а жизнь все ухудшается!

Дайте оглянуться и посмотрим, что же они дали народу фактически!
РАБОЧИМ СЛУЖАВЦАМ И ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ — снижение заработной платы при пе-реходе на семичасовой рабочий день и путем проведения, так называемого регулирования заработной платы.

КРЕСТЬЯНАМ — дальнейшее ограбление их общественного и личного хозяй-ства.

ВСЕМ ТРУДЯЩИМ — жизнь в условиях хронической нехватки продуктов пи-тания и предметов первой необходимости, ежедневное многочасовое сто-яние в очередях и ограбление с помощью так называемой денежной ре-формы. Последнее требует специальных мер помощи. Здесь же кра-

Смачно і з апетитом я пообідав, хоча час був ближчий до вечері, ніж до обіду. Потім мене повезли спати. Мені показали ліжко: «Може-те лягати хоч зараз. Тільки, вибачи-те, от цей капітан буде всю ніч чер-гувати у вас у кімнаті. І світло буде горіти всю ніч. Такий порядок, і тут я нічого не можу змінити».

Побоювання мої щодо сну ви-явилися даремними. Звичка спати в будь-яких умовах мене не підве-ла. Тільки-но голова торкнулася подушки, я заснув. І мав можли-вість ранком наступного дня, коли мене збудили, щоб їхати на аеро-дром, пожартувати з капітаном, що чергував: «Я вам не дуже дошкуляв своїм хропінням?» У тон мені він відповів: «Так, хропіт у вас дійсно богатирський».

У літак мене доставили до почат-ку посадки. Зустріли ті ж московсь-кі молодці, на чолі з «кореспонден-том». «Ба, знайомі всі обличчя!» — вигукнув я, побачивши їх. У чоти-римісному відсіку розмістилися у такому ж порядку, що і при польоті в Хабаровськ.

Дев'ятигодинний політ нічим особливим не вирізнявся. Рівно гу-ли мотори. Я під час польоту здебі-льшого спав. Про майбутнє думати не хотілося. Минуло на думку не йшло. Ось і Внуково. Мене виво-дять після того, як вийшли всі паса-жири. Озираюся. Наскільки бачить око — жодної живої душі. Чотири «Волги» поставлені так, щоб навіть здаля не було видно, що відбуваєть-ся між трапом і автомашинами. Ме-

не швиденько «упаковуюють» в одну з «Волг». Спереду двоє — водій і «ко-респондент». На задньому сидінні — троє: у середині я, з боків двоє «молодців», готових у будь-який момент навалитися на середнього — скрутити його чи пристрілити. Я розраховував, що при висадці з літака побачу якесь знайоме обличчя і крикну, щоб передали сім'ї про мій арешт. Вирішив, що крикну, навіть коли знайомих обличчя не буде. У цьому випадку повідомлю свою адресу. Але, напевно, хтось колись намагався подати про себе звістку в такий спосіб, і «слуги народу» подбали про те, щоб убезпечити свій народ від шкідливих для його слуху звуків. При пересадці з літака в авто крикнути було неможливо. З машини — годі й думати. І я поїхав уже без надії на передачу родині відомостей про себе.

Експертиза, безумовно, завдала мені багато тяжких моральних ударів, дуже серйозно травмувала мою психіку. Але, водночас, вона, як це ні парадоксально, зміцнила мій дух. Я переконався, що невдоволення глибоко увійшло в різні верстви народу. Інша справа тут, куди потрапили на експертизу люди з різних місць, з різних верств, різних професій, і у всіх приблизно ті ж невдоволення.

Ці люди діяли поодиночі, але діяти таким чином їх змусили схожі обставини. Тому коли обстановка їх звела, вони одразу дійшли порозуміння. Щовечора вони збиралися у моїй кімнаті, сідали прямо на підлогу. І я просвіщав їх політично. Застрільником цих зустрічей був, як це не дивно, професійний в'язень. На той час йому було близько п'ятдесяти, і він уже тридцять чотири роки провів у колоніях, таборах і в'язницях. Був він фактично неписьменний, міг тільки читати по складах і писати карлючками. Але при цьому надзвичайно допитливий. Під час бесід дивився мені в рот і буквально закидував запитаннями. Мені було зрозуміло, що, зустрівшись на волі, ці люди також знайшли б спільний інтерес. Але вони не зустрілися там. Чому? Тому, насамперед, що умови життя не дозволяють побачити своїх однодумців. У повсякденному житті панує не правда, люди не ризикують висло-

влювати свою незгоду з правлячою елітою, боячись репресій. От і намагаються шукати однодумців листівками. Але варто випустити хоча б одну, як величезний апарат держбезпеки кидається на пошуки творців і розповсюджувачів і швидко виловлює їх.

І в душу мою западає сумнів: «А чи варто було лізти у підпілля? Однодумців там не знайдеш. У ПІДПІЛЛІ МОЖНА ЗУСТРІТИ ТІЛЬКИ ПАЦЮКІВ, а однодумців треба шукати в народі». Я мимоволі згадую свій виступ на партійній конференції. Виступ беззубий, поверховий і не порушує головних питань. Листівки мої у порівнянні з ним — глибокі, докладні політичні твори. А результати?! Про виступ майже миттєво стало відомо у всій країні. Після конференції люди зустрічали мене на вулиці, тиснули руку, говорили: «Спасибі! Правду в очі прямо сказали». Більше половини делегатів надіслали листи-протести до МК, чутка про виступ пролетіла по всій КІРС. Багато хто з давніх моїх товаришів по службі слали листи-вітання за виступ. На Далекому Сході, куди мене відправили у «заслання», всі знали про виступ і зустріли мене із симпатією. А листівки? Вони стали відомі щонайбільше кільком десяткам людей і були знищені. Навряд чи хто ризикнув зберегти таку крамолу.

Отже, той, хто зараз хоче боротися зі свавіллям, має знищити в собі страх перед свавіллям. Повинен узяти свій хрест і йти на Голгофу. Нехай люди бачать, і тоді в них прокинеться бажання приєднатися до цього ходу. Народ побачить його учасників і піде до них. Відкриті виступи притягають нові сили, відхід у підпілля збільшує небезпеку арешту і не обіцяє при цьому зростання сил. З такими переконаннями я міг би сказати, що дії свої вважаю помилковими. І це не було б неправдою, а мені відкривало майже вірний шлях до звільнення.

Але вчинити так я не міг. По-перше, тому що не гідно визнавати по-

Після конференції люди зустрічали мене на вулиці, тиснули руку, говорили: «Спасибі! Правду в очі прямо сказали».

милки, коли горло твоє під ножем гільйотини. По-друге, «психіатри» інституту, а вірніше, їхні господарі настільки досвідчені, що лише цим вони не задовольнилися б. Зажадали би аналізу помилок. Від цього, щоправда, можна було ухилитися, пославшись на те, що не усвідомлював у той час дійсності. Проте якби після цього вимагали написати, що ти діяв у стані неосудності, від цього відмовитися вже підстав не було б. А написати так означало наступити самому собі на горло, зрадити справу, якій ти почав служити, відмовитися назавжди від боротьби зі злом і перестати поважати самого себе. Тому я вирішив не говорити про свою помилку. І це, мабуть, було єдине розумне рішення моє після арешту. Якби я бундючився далі і виклав Кантову та кож свої міркування щодо підпільної і відкритої боротьби, то важко навіть уявити, в яких тяжких умовах опинився би. Мені б знайшли і не таку місцинку, як Ільїну, що робив замах на Брежнєва. Дякую Богу, що стримав язик мій нерозумний і приборкав мою довірливість до «своїх однопартійців», фактичним душителям народу.

Та ось і кінець експертизи. 19 квітня 1964 року комісія під головуванням академіка Снежневського, за вирішальної участі професора Лунца визнала мене психічно неосудним. Мені цього, зрозуміло, не сказали. Але в мене й не було сумнівів, що рішення комісії буде на користь слідства. Однак я хотів почути це від його творців, хотів подивитися їм в очі, тому попросив про зустріч із Лунцем чи Тальце. Ні перший, ні друга мене не прийняли. До цього приймали на перше прохання. І, мабуть, щоб уникнути зустрічей, наступного дня ранком мене відправили у в'язницю (зазвичай відправляють після комісії на п'ятий-шостий день). Так я і не бачив свого психіатричного опікуна в той єдиний раз, коли мені хотілося її бачити. Виходить, і в таких людей десь ворухатись залишки совісті. Чи, може, страх?

Не беручи тайм-аут після марш-параду на честь 16-ї річниці незалежності України, армійські музиканти дали концерти для військовослужбовців, задіяних у стратегічному командно-штабному навчанні «Артерія-2007»

Столичний Майдан, Софійська, Європейська та Бессарабська площі не забули піднесені ритми, які лунали під час військового марш-параду «Во славу України», присвяченого 16-й річниці незалежності нашої держави.

Підготовка артистів до марш-параду тривала більше восьми місяців. Це були не просто звичайні репетиції в місцях дислокації, а виступи по всій Україні. Згадаймо фестиваль «Сурми Конституції» в Сумах, Міжнародний фестиваль у Китаї. Участь Центру військово-музичного мистецтва Одеси у Міжнародному фестивалі в Німеччині принесли оркестрантам гучну славу. Їм аплодували тисячі глядачів — поціновувачів духової музики у багатьох містах світу. Честь диригувати зведеним оркестром країн-членів НАТО на цьому фестивалі була довірена начальнику оркестру одеського Центру військово-музичного мистецтва підполковнику Івану Чирці. До речі, одеський Центр, як і львівський і

вінницький, був презентований навесні цього року. Завдяки їх створенню вдалося втілити в життя програму, спрямовану на розвиток духової музики. Не за горами презентація Центру військово-музичного мистецтва у Севастополі.

— Я не сумнівався, що цього року нам доручать провести свято. Ще до того, як вийшов Указ Президента та Розпорядження Міністра оборони, музичні колективи Збройних Сил України намагалися розширити свій репертуар новими піснями, концертними номерами, вдосконалювали виконавський рівень. Музикант, як солдат, завжди має бути у повній готовності, — розповідає народний артист України, заслужений діяч мистецтв, головний військовий диригент, начальник Військово-музичного управління Генерального штабу ЗС України генерал-майор Володимир Деркач. — Всім, хто знайомий з нашою творчістю, відоме моє життєве кредо — не повторюватися! Кожна концертна програма

складається з нових пісень, нових аранжувань, мюзиклів...

У параді «Во славу України» взяли участь більше тисячі музикантів з 25 військово-музичних колективів. Майстерність демонстрували перед керівництвом держави, киянами та гостями столиці вихованці Центрів військово-музичного мистецтва, якими опікується Володимир Федорович. Це юнаки та дівчата 15–17 років. До речі, їм запропонували утриматися від виступу під палючим серпневим сонцем, проте юні музиканти прекрасно виступили, витримавши цей іспит.

Зазвичай перед концертом армійські артисти виступають у парках та скверах, демонструючи своє мистецтво глядачам на вулицях. Так було й цього разу. На репетиції до Києва прибули оркестри деяких армійських корпусів, які взагалі не працювали в таких масштабах. Вони виконали в строю кілька пісень патріотичної тематики. На виступ відводилося не більше семи хвилин, хоча кожний музичний колектив

ктив готовий був показати 40-хвилинну програму за будь-яких погодних умов.

До речі, під час концертів до військових колективів приєднуються цивільні солісти. Як, наприклад, цього разу український співак Олег Павлишин з піснею «Вірую... не за горами», музику до якої він написав сам.

— Я неодноразово виступав на Майдані, об'їздив півсвіту. Але виступ з військовими став для мене найприємнішим спогадом, бо я свого часу проходив строкову службу в ансамблі пісні і танцю Білоруського округу, — поділився Олег своїми враженнями і додав: у репертуарі військових музикантів є джазові композиції та уривки із мюзиклів, сучасна класика, чудові переклади. За рівнем майстерності військові музиканти не лише не поступаються цивільним, а іноді й перевершують їх. Вони не терплять фальші і різко реагують на нещирість. Співають від душі, викладаючись до остатку.

До речі, Олег Павлишин має намір співпрацювати з центрами військово-музичного мистецтва. Він сподівається на те, що найближчим часом буде зроблений студійний запис його пісень, де йому акомпануватиме армійський оркестр.

Парад військових оркестрів вже позаду. Він забрав багато сил і енергії, тому я була переконана, що всі розїхалися по домівках, зробили перерву, щоб поновити свої творчі можливості. Однак у вересні, коли проходило комплексне стратегічне командно-штабне навчання «Артерія-2007», вони, не взявши тайм-аут, активно долучилися до виступів перед учасниками нав-

У параді «Во славу України» взяли участь більше тисячі музикантів з 25 військово-музичних колективів.

чання зі своїми творчими надбаннями. Більше двох десятків військово-музичних колективів дали концерти для учасників наймасштабнішого в цьому році навчання прямо на полігонах, де сценою їм слугували кузови вантажівок та лісові галявини.

Музики Військово-музичного центру Сухопутних військ ЗС України, центрів військово-музичного мистецтва зі Львова та Одеси, оркестру штабу Військово-Морських Сил ЗС України, Центру військово-музичного мистецтва Повітряних Сил ЗС України, а також музичних колективів управлінь армійських корпусів і з'єднань піднімали моральний дух військовослужбовців, створювали настрій, з яким їм легше було вирішувати поставлені завдання.

Приміром, Оркестр штабу Військово-Морських Сил та Ансамбль пісні і танцю Військово-Морських Сил ЗС України (м. Севастополь) виступали у Криму на полігоні «Чауда». Творчий колектив львівського Центру військово-музичного мистецтва «розігрівав» військових на Рівненському полігоні, а армійські музиканти з Чернігова двічі завітали зі своєю концертною програмою на загальновійськовий полігон, розташований на Житомирщині. Вінницький Центр військово-музичного мистецтва Повітряних Сил ЗС України долучився до навчання, яке в середині вересня досягло апогею на Миколаївщині.

— Ми розуміємо, скільки сил докладають наші вояки в подібних заходах, тому прийняли рішення направити оркестри та інші творчі колективи на військові полігони, де проводилася активна фаза навчання, — приєднується до розмови генерал-майор Володимир Деркач. — Ми повинні бути разом з ними, підтримувати їх своїми піснями і танцями. А що солдатам треба увечері? Послухати гарну пісню про кохану жінку, про матір... А те, що погода була по-осінньому дощовою, нас зовсім не налякало. Бо концерти військових музик відбуваються за будь-якої погоди...

Неодноразова переможниця та призерка Кубків Гран-прі шпажистка Ольга ПАРТАЛА:

«Біль від отриманої травми був нестерпний. А я лише чула, як вболівальники на трибунах кричали: «Якщо вона не може продовжувати бій, присудіть їй останнє місце!»»

Майстром спорту вона стала в чотирнадцять років — була другою на дорослому Кубку України. Відразу потрапила в кадетську та юніорську збірні. Потім, у 1995–1996 роках, виграла у Франції і Словаччині юніорські етапи Кубка світу. Поступила до Харківського інфізу, почала тренуватися у Олександра Захарова. Але результати не тішили. Вона розуміла — час спливає, юніорський вік закінчується, а у дорослу групу з такими результатами переходити проблематично. Постав вибір: або демонструвати безумовні досягнення, або завершувати виступи. До того ж у її рідному Харкові не було жодної дівчини, з ким Ольга Партала могла б проводити спаринги. Тому залишалося одне: щоб серйозно заявити про себе, вирушати до Києва...

Ольга ПАРТАЛА — прапорщик Збройних Сил України (СКА, м. Київ). Вид зброї — шпага. Майстер спорту міжнародного класу. Закінчила Харківський інститут фізкультури. У Чемпіонатах Європи 2001, 2003, 2005 — 3-є місце в командних змаганнях; на Всесвітній універсіаді 2001 — 3-є місце в командних змаганнях, 2005, 2007 — 1-е місце в командних змаганнях. Неодноразова переможниця та призерка Кубків Гран-прі.

— Отже, саме столиця надала тобі «другого подиху»?

— Так. Як нерідко трапляється в житті, допомогли друзі. Щоправда, не мої. Новим наставником став колега мого першого тренера Володимир Миронюк. Він як старший тренер команди Збройних Сил оформив мене на цивільну посаду, а вже досягши призовного віку, я уклала контракт. Проте постала проблема з житлом. Обіцяли звільнити кімнату в гуртожитку, але її треба було ще чекати. Довелося їхати практично в нікуди. Миронюк надав мені «притулок» безпосередньо в тренерській: диванчик, столик, стілець у кімнатці, де навіть не було вікон!.. Спочатку моторошно було — потім звикла. У цих «апартаментах» я мешкала вісім місяців.

У Києві я почала тренуватися у Дмитра Ігоровича Рейзліна. І вже через кілька місяців з'явилися результати — на чемпіонаті України стала другою. Потроху набрала форму і за півроку потрапила в дорослу збірну, виграла кілька змагань. А в 2001 році — навіть усі змагання, що проводилися в Україні. На чемпіонаті Європи в Німеччині ми стали третіми у командних змаганнях, а мені присвоїли звання майстра спорту міжнародного класу. Влітку 2001 року на Всесвітній універсіаді в Китаї команда також посіла третє місце, у 2002 році стала третьою на чемпіонаті Європи в Москві. А потім — спад...

— Як же вдалося відновити бойову форму?

— Передусім завдяки підтримці оточуючих, навіть не завжди близьких людей. Було важко. Я «випала» з команди, виникали непорозуміння з тренером. Хоч я і вигравала всі змагання в Україні, мене нікуди не брали. На закордонні змагання я могла б поїхати лише... власним

коштом. Ясна річ, такої можливості не було. Тільки у 2005 році мене побачив і повірив у мою зірку тренер Юрій Михайлович Мазур. Він створив усі умови для мого якнайшвидшого повернення на доріжку.

— **Ольго, вже у лютому ти фєрично виступила на турнірі Гран-прі у Римі. Здавалося, твоя кар'єра знову пішла вгору. Проте через кілька тижнів — прикра травма...**

— Спорт вищих досягнень досить травмонебезпечний.

Дійсно, в лютому на Римському турнірі я завоювала золоту медаль в особистому заліку. По ходу турнірної таблиці мені вдалося перемогти таких грандів світового фехтування, як Дмовська Данута з Польщі, Кіралі Піко з Франції, бронзова призерка Чемпіонату світу-2006 угорка Емесе Сас. Я одержала від організаторів турніру приз «Спектакль шпаги» — як найграціозніша у фехтуванні та веденні двобоїв. У світовому рейтингу з 85-го місця перейшла до третьої десятки найкращих. Відразу з'явилися і шанси, і бажання вигравати. Я знала, що я сильна. Але ніяк не вдавалося це довести. І раптом такий успіх!

Повернулася в Україну. В квітні брала участь у Літній спартакіаді України, змагалася за вхід у двійку кращих. При рахунку 14:12 за 20 секунд до кінця двобою впала, дуже невдало. Нога пішла в одну сторону, тіло — в іншу. Раніш теж були травми, але так, щоб навіть встати не могла... Від болю я була у шоковому стані. А болільники на трибунах вимагали: «Якщо вона не може продовжувати, присудить їй останнє місце!»

Я не відразу зрозуміла, наскільки серйозною була травма. Благала суддів: «Поставте мене на доріжку, я буду битися...» У результаті «дорвала» собі все, що можливо. Зрештою швидко відвезла мене до лікарні. Пролежала у Львові чотири дні, але стан здоров'я лише погіршувався. Миронюк домовився у Києві з кількома відомими хірургами, які займаються спортивними травмами. Лікарі встановили, що у мене розриви кількох зв'язок, сухожилів, менісків. Потрібна була термінова операція. Головний тренер команди за вечір знайшов гроші у спонсорів, щось надала федерація фехтування. Наступного дня мене прооперували. Лікарі стверджували,

що на відновлення форми мені знадобиться дев'ять місяців. А це автоматично означало, що я не їду на всі збори, міжнародні змагання. І, відповідно, не потрапляю на Олімпіаду.

— **Як ти відреагувала на це?**

— Я за вдачею боець. Хоча попервах було важко — два місяці я взагалі не ходила, потім почала пересуватися на милицях. Нога не згиналася, три місяці я її розробляла у тренажерних залах, басейнах, ледь не кожен день спілкувалася з лікарями... Потім потроху почала тренуватися, дістала шпагу. Намір у мене був серйозний. Мріяла, незважаючи на категоричну заборону лікарів, потрапити на Всесвітню універсіаду до Бангкоку. Адже вона для мене остання — вік учасників на ній обмежений 28 роками, а мені зараз — 27.

— **Мабуть, спортсменам нелегко бути «відлученими», хоча б ненадовго, від справи свого життя?**

— Такі серйозні травми, як у мене, рідко трапляються. Проте у мене був час на роздуми, відбулася серйозна переоцінка цінностей. З'ясувалося хто є хто у цей тяжкий для мене період. Дехто постійно був поруч, інші відразу відійшли. У цій ситуації був і плюс — суто моральний. Після того як пролежала два місяці майже нерухомо, я почала по-справжньому цінувати друзів, гарну погоду, навіть зручне ліжко...

— **Чи змінилася, на твою думку, світова жіноча шпага останнім часом?**

— Техніка стала вужчою, в ній вже майже немає рапірних елементів. Адже у рапірі спортсменка

може повоювати, «побігати», а потім відбувається розбір фрази. Шпага мобільніша, тут будь-який непевний рух коштує уколу, а кара за помилки щороку суворішає.

— **Суб'єктивізм, як у художній гімнастиці, у фехтуванні присутній?**

— Можливо. Але у шпагах суддівство досить об'єктивне, тому що там такі правила. Електроніка визначає переможця. Хоча ситуації бувають різні. Можна й схитрувати. Але на цьому ти багато перемог не збудуєш.

— **А яка вікова межа у фехтувальницях?**

— Можна залишатися на доріжці навіть до 40 років. Так що в мене ще є час і на реабілітацію, і на виступи. Адже мої амбіції до кінця ще не задоволені. Ще не настав мій час складати зброю. Хотілося б завершити свою спортивну кар'єру не на лікарняному ліжку. Життя покаже...

— **Щось підсипаємо в суп?**

— Ми по дріб'язкам не розкидаємося (*сміється*). Сміття з хати виносити не хочеться. Інтриги є в кожному колективі. Ми — друзі-суперниці. Коли в колеги на доріжці все добре, тоді, здається, у мене забирають мій шматочок успіху. Тому я можу вболівати за дівчат, але... в іншому виді спорту. Хоча ніде правди діти — коли трапляється щось серйозне, за тебе дійсно переживають. Мені розповідали, що на змаганнях моєю долею цікавляться спортсменки із Німеччини, Угорщини, Румунії. Передають вітання, бажають одужання, запитують: «Де Ольга, коли ми її побачимо на доріжці?»

Бесіду вела Лариса ШКАРУПА

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

Журнал «Військо України» заснований у травні 1994 року. Засновник та видавець — Міністерство оборони України. «Військо України» є офіційним відомчим виданням, яке висвітлює життєдіяльність військового відомства та військово-промислового комплексу. Розповсюджується на всій території України, в посольствах та іноземних представництвах, акредитованих у нашій державі, у військових з'єднаннях, частинах, миротворчих підрозділах Збройних Сил України, а також на міжнародних виставках техніки та озброєння, в яких беруть участь вітчизняні виробники.

Триває передплата на журнал «Військо України» на 2008 рік

Передплатити журнал можна в будь-якому поштовому відділенні України (передплатний індекс 74101). Передплата здійснюється у відділеннях зв'язку через УКРПОШТУ.

Вартість передплати:
На 1 місяць..... 10.50 грн.
На 3 місяці..... 31.50 грн.
На 6 місяців..... 63.00 грн.
На 12 місяців..... 126.00 грн.

15 років на службі Україні!

Виробничий концерн «Воєнторг ДіСі»

Виробничий концерн «Воєнторг ДіСі» виготовляє та реалізує широкий асортимент охоронного, міліцейського, мисливського одягу, взуття та спорядження, зброї, набоїв та супутніх товарів. Це зимові та літні камуфльовані чи однотонні (різні кольори) костюми та бушлати, берети, кепі, тільники, футболки, черевики з високими берцями, шеврони (емблеми) нарукавні, нашивки на берет, шкіряні ремені зі спеціальними навісками, різні види кобур, військова фурнітура, робочий одяг та взуття.

Генеральний директор концерну
Сігал Олексій Леонідович

02160 Україна, м. Київ, Ленінградська площа., пр. Возз'єднання, 1. тел.: (044) 573-48-76; 2779999
www.disi.kiev.ua www.disicompany.com

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА У РЕЗЕРВІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

<http://kontraktnik.mil.gov.ua>

<http://mil.gov.ua>

8-800-500-05-10

04071, М. КИЇВ
ВУЛ. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
WWW.EPOS.KIEV.UA
E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв
з використанням технологій світового лідера
ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

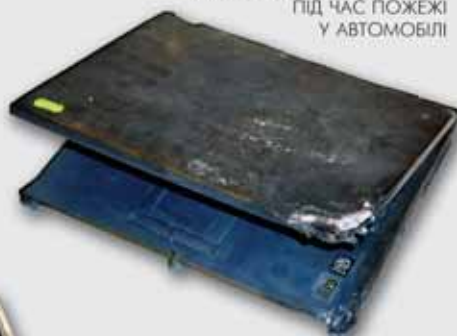
Діагностика та ремонт
накопичувачів
любого ступеню
складності

EPOS
Ontrack™
в і д н о в л е н н я д а н и х

ПОШКОДЖЕНІ
ЖОРСТКІ ДИСКИ
(HDD)

НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ
ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ
У АВТОМОБІЛІ

КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ

ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!